

ເຜີຍໂຮງຮຽນລຳລຶກ

ຊູ່ວນຮາກສູ່ອນາວຕກວາຣທ່ອນເທິຍວທີ່ຍັງຍືນ

ເທັດຊາຍ ສ່ວຍບຳຮຸ່ງ

ສຳນັກງານກອນກຸນສນັບສນຸນການວິຈິຍ (ສກວ.)



ชื่อหนังสือ

เชียงใหม่รำลึก

ฐานรากสู่อนาคตการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ชื่อผู้แต่ง

เชิดชาย ช่วยบำรุง

จัดพิมพ์และจำหน่าย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ เลขที่ 979/17-21

ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ : 0-2278-8200 (อัตโนมัติ 100 คู่สาย)

โทรสาร : 0-2298-8279

Email : callcenter@trf.or.th

Homepage : <http://www.trf.or.th>

ตุลาคม ปี 2551

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน

1,000 เล่ม

ราคา

500 บาท

ออกแบบ

บริษัท ชีโน พับลิชชิ่ง (ประเทศไทย) จำกัด

และศิลปกรรม

โทรศัพท์ : 0-2938-3306-8

โทรสาร : 0-2938-0188

พิสูจน์อักษร

สุวรรณรัตน์ นาคศรี

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ดร.เชิดชาย ช่วยบำรุง

เชียงใหม่รำลึก : ฐานรากสู่อนาคตการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2551, 560 หน้า

ISBN 978-974-10-1667-9

คำนำ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

จังหวัดเชียงรายเป็นอีกหนึ่งจังหวัดของไทยที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์มีความ
รุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบที่
สามารถเป็น “แม่เหล็ก” ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในและต่างประเทศได้ ด้วยความโดดเด่น
นี้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงเห็นความสำคัญของการสร้างความรู้เพื่อ
พัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายสู่ความยั่งยืน จึงให้การสนับสนุนการดำเนินการวิจัยใน
“ชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน
จังหวัดเชียงราย” พ.ศ.2548 ด้วยความหวังว่า องค์ความรู้จะเป็นกลไกขับเคลื่อนเชียงราย
ให้พัฒนาศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวที่วางอยู่บนฐานรากที่เข้มแข็งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว
ที่ยั่งยืนในอนาคต

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ “เชียงรายรำลึก
: ฐานรากสู่อนาคตการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” เล่มนี้จะทำให้ผู้อ่านได้ข้อมูลพื้นฐาน สถานการณ์
และมุมมองในการพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างรอบด้านทั้งเชิงเนื้อหา
สาระ กระบวนการ แนวทางและความร่วมมือของภาคที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและบูรณาการ
การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายสู่ความยั่งยืน

ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คำนำ

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย

การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในช่วงเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ได้สร้างรายได้ให้กับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยได้มากในระดับหนึ่ง ผลการวิจัยระบุว่า การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายพัฒนาได้ไม่มากเท่าที่ควรเมื่อดูจากศักยภาพที่มี และเมื่อดูจากขีดความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแล้วพบว่า จังหวัดเชียงรายมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรมทั้งดงาม ซึ่งเชื่อได้ว่ายังสามารถเพิ่มขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวได้มากขึ้นอีก อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเกิดความยั่งยืนได้ในอนาคต จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยถึงบริบททางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในเชิงลึก 3 ด้าน ได้แก่ 1) บริบทด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางด้านทุนทางการท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว 2) บริบทด้านระบบการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว ที่มุ่งศึกษากระบวนการทำงานและศักยภาพในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวของภาคที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชน และ 3) บริบทด้านการจัดการเชิงท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยจะศึกษารอบคลุมถึงด้านภูมิสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์วิทยาศาสตร์ ข้อมูลการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชียงราย-ขุนหมิง

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย จึงได้ดำเนินการวิจัย **“ชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน จังหวัดเชียงราย”** พ.ศ.2548 จำนวน 27 โครงการ เพื่อศึกษาถึงบริบทฐานรากการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในบริบทที่สำคัญดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์และคณานิวิจัยทุกท่านที่ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานการวิจัยเพื่อเป็นฐานความรู้ที่มีคุณค่าชิ้นนี้ กระผมในฐานะผู้สังเคราะห์งานวิจัยและผู้ประสานงานการวิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ **“เชียงรายรำลึก : ฐานรากสู่อนาคตการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน”** เล่มนี้ จะสามารถสะท้อนภาพบริบทฐานรากการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายสู่ความยั่งยืนได้ในอนาคต

ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย

สารบัญ

	หน้า
บทสังเคราะห์	11
บทที่ 1. บทนำ	102
1.1 อารัมภบท	103
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	105
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	106
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	106
1.5 แนวคำถามหรือประเด็นหลักในการวิจัย	107
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	108
บทที่ 2. ภาพรวมทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	110
2.1 บทเรียนจากกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน จังหวัดเชียงราย	111
2.2 แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม กรณีศึกษา จังหวัดเชียงราย (วิชร นันตะยานา และคณะ, 2549)	177
2.3 ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	188
2.4 ทศนคติของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย	199
บทที่ 3. ผลกระทบทางการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	212
3.1 ประสิทธิภาพของระบบขนส่งมวลชนเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย (พิมพ์พร ศรีสอน และคณะ, 2550)	213
3.2 ศักยภาพและความพร้อมของการท่องเที่ยวเชิงสปีดจังหวัดเชียงราย (สุพรรณิการ์ ขวัญเมือง และคณะ, 2550)	229
3.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสปีดจากแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติในจังหวัดเชียงราย (ศศิธร รุ่งกิจเลิศสกุล และคณะ, 2550)	236
3.4 ศักยภาพผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงราย	245
3.5 ศักยภาพและความพร้อมของการนวดแผนไทย จังหวัดเชียงราย (ยุพิน ภูมิใจเจริญ และคณะ, 2550)	248
3.6 ศักยภาพและความพร้อมของอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	260
3.7 การพัฒนามาตรฐานของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ไปสู่สินค้าของที่ระลึกในจังหวัดเชียงราย	269
3.8 ศักยภาพของหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	298

3.9	ศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย	314
3.10	รูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน เชียงราย	341
3.11	พฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยว ในจังหวัดเชียงราย	351
3.12	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย	366
3.13	อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย	376
บทที่ 4	ศักยภาพภาคีทางการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	390
4.1	ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	391
4.2	ศักยภาพ บทบาท และความต้องการในการวางแผนและจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน	397
4.3	ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว โดยภาครัฐกิจ	413
4.4	ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ของภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)	418
บทที่ 5	ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	422
5.1	ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติจากการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ตามธรรมชาติ	423
5.2	ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย (ประภาพรรณ ไชยานนท์ และคณะ, 2550)	460
5.3	ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย	470
5.4	สรุปผลกระทบทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย	479
บทที่ 6	การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน : เชียงราย-คุนหมิง ประเทศจีน	486
6.1	บทนำ	487
6.2	การท่องเที่ยวในมณฑลยูนนาน (สิริโณ พิเชษฐบุญเกียรติ และคณะ, 2549)	489
6.3	พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยว ต่างชาติอื่นๆ ในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน	513
6.4	ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัดเชียงราย กรณีศึกษา เปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง	539
6.5	รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จังหวัดเชียงราย : กรณีเปรียบเทียบเชียงรายกับนครคุนหมิง (ปรินทร์ อริเดช และคณะ, 2549)	546
6.6	บทสรุปการท่องเที่ยวคุนหมิง-เชียงราย	550
	บรรณานุกรม	552

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย	69
2-1 รายชื่อสมาคม ชมรม และองค์กรทางด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	133
2-2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนของคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย	142
2-3 ลักษณะการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของ คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	143
2-4 ความเข้าใจในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในอดีตของคณะกรรมการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย (กลุ่มที่ไม่ได้ร่วมจัดทำแผน)	144
2-5 สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในปัจจุบันและอดีต	146
2-6 องค์ประกอบของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต	148
2-7 ข้อมูลที่ควรจัดเก็บเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว	149
2-8 ทักษะและประสบการณ์ของคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ต่อการนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติ (โอกาสในทางปฏิบัติ)	151
2-9 ทักษะของคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายต่อหน่วยงาน ที่ควรมีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว	153
2-10 ทักษะของคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ต่อการนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไปปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ให้ประสบผลสำเร็จ	155
2-11 ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ต่อการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด	157
2-12 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของคณะกรรมการ บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	160
2-13 ความเข้าใจของคณะกรรมการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวใน อบต. ในอดีต	160
2-14 องค์ประกอบสำคัญในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	161
2-15 ลักษณะการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต	161
2-16 วิธีการนำแผนการท่องเที่ยวสู่การปฏิบัติอย่างเป็นผลสำเร็จของคณะกรรมการ บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต	162
2-17 ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	162
2-18 การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายในทัศนะของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว	163
2-19 สภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวในหมู่บ้านของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว	163
2-20 ความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว	164

ตารางที่	หน้า
2-21 ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว	164
2-22 ลักษณะการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว	164
2-23 ลักษณะการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว นำไปสู่การปฏิบัติและ การจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว	165
2-24 ลักษณะความต้องการให้ อบต. หรือคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน	165
2-25 ความคาดหวังจากนักท่องเที่ยวในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน	165
2-26 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านของประชาชน ในแหล่งท่องเที่ยว	166
3 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพระบบคมนาคมขนส่งของจังหวัดเชียงราย ด้วย SWOT	218
3-1 ประเภทน้ำพุร้อนและประโยชน์จากการอาบน้ำพุร้อน	237
3-2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการเลือกใช้บริการ	261
3-3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสินค้าที่ผ่านซื้อ	261
3-4 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประเภทของอาหารที่ต้องการ	262
3-5 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามความต้องการเพิ่มเติมเกี่ยวกับสินค้า	262
3-6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างถิ่นที่อยู่อาศัยกับประเภทอาหาร	263
3-7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทการเดินทางกับประเภทอาหาร	263
3-8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจกับประเภทอาหาร	264
3-9 ประมาณการรายได้จากการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ตามโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ.2546	272
3-10 ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดเชียงราย พ.ศ.2547	272
3-11 รูปแบบการรวมกลุ่มธุรกิจผลิตและประกอบการค้าสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	278
3-12 สถานะของกลุ่มผลิตและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	279
3-13 ระยะเวลาเปิดดำเนินการของกลุ่มผลิต/จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	279
3-14 จำนวนสมาชิกของกลุ่มผลิตและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	280
3-15 แหล่งเงินทุนของกลุ่มผลิตและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	280
3-16 สถานะของตราสินค้าของกลุ่มผลิตและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	281
3-17 รูปแบบสินค้า	281
3-18 การออกแบบผลิตภัณฑ์	282
3-19 รูปแบบบรรจุภัณฑ์	282

ตารางที่	หน้า
3-20 คุณภาพสินค้า	283
3-21 การขาดความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่	283
3-22 ผลิตภัณฑ์ขาดมาตรฐานไม่เป็นที่ยอมรับ	283
3-23 การขาดเงินทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่	284
3-24 การกำหนดราคาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	285
3-25 การกำหนดระดับราคาสินค้า	285
3-26 วิธีการจำหน่ายสินค้า	286
3-27 วิธีการให้เครดิตแก่ลูกค้า	286
3-28 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้า	287
3-29 ความเหมาะสมทางด้านราคา	287
3-30 วิธีการขายผลิตภัณฑ์	288
3-31 พื้นที่ในการจัดจำหน่าย	288
3-32 ลักษณะช่องทางการจัดจำหน่าย	288
3-33 วิธีการจำหน่ายสินค้า	289
3-34 ความเหมาะสมทางด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	289
3-35 วิธีการหาลูกค้า	290
3-36 วิธีการหาลูกค้าต่างประเทศ	290
3-37 กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ของกลุ่มผลิตและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	291
3-38 ปัญหาด้านขาดความรู้ด้านการตลาด	291
3-39 ปัญหาด้านขาดสถานที่การจัดจำหน่าย	292
3-40 ปัญหาการขาดเงินทุนในการดำเนินงานทางการตลาด	292
3-41 ปัญหาการขาดความรู้ด้านการส่งเสริมการตลาด	293
3-42 การส่งเสริมการตลาด	293
3-43 วิธีการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	293
3-44 วิธีการโฆษณาขายผลิตภัณฑ์	294
3-45 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเมือง	301
3-46 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเทิง	302
3-47 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอพาน	302
3-48 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเชียงแสน	303
3-49 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอขุนตาล	304
3-50 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเวียงชัย	304
3-51 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเวียงป่าเป้า	305
3-52 รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่จัน	305

ตารางที่

หน้า

3-53	รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอพญาเม็งราย	306
3-54	รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอเชียงของ	306
3-55	รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง	307
3-56	รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอป่าแดด	307
3-57	รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่สรวย	307
3-58	รายชื่อหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เขตอำเภอแม่สาย	308
3-59	สถิติผู้เยี่ยมเยือนเปรียบเทียบปี พ.ศ.2546 กับปี พ.ศ.2547	352
3-60	สถิติสรุปผู้เยี่ยมเยือนเชียงราย พ.ศ.2547	353
3-61	สถิติสรุปผู้เยี่ยมเยือนเชียงราย พ.ศ.2547 โดยเดินทางมาเองรายการข้อมูล	354
3-62	สถิติสรุปผู้เยี่ยมเยือนเชียงราย พ.ศ.2547 โดยเดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว	354
3-63	สถิติสรุปผู้เยี่ยมเยือนเชียงราย พ.ศ.2547 จำแนกตามพาหนะเดินทาง	355
3-64	สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย พ.ศ.2547 จำแนกตามที่พัก	356
3-65	สถิติผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยในจังหวัดเชียงราย พ.ศ.2547 จำแนกตามถิ่นที่อยู่	356
3-66	สถิติผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศในจังหวัดเชียงราย พ.ศ.2547 จำแนกตามถิ่นที่อยู่	356
3-67	สถิติผู้เยี่ยมเยือนเชียงราย พ.ศ.2547 จำแนกตามอาชีพ	357
3-68	สถิติผู้เยี่ยมเยือนเชียงราย พ.ศ.2547 จำแนกตามอายุ	357
3-69	สถิติผู้เยี่ยมเยือนเชียงราย พ.ศ.2547 จำแนกตามเพศ	357
3-70	สถิติผู้เยี่ยมเยือนเชียงราย พ.ศ.2547 จำแนกตามจำนวนครั้ง ที่เดินทางมาในรอบ 1 ปี	358
3-71	สถิติผู้เยี่ยมเยือนเชียงราย พ.ศ.2547 จำแนกตามระดับของรายได้	358
3-72	ตามความต้องการเพิ่มเติมเกี่ยวกับสินค้าของนักท่องเที่ยวชาวไทย	360
5-1	แสดงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อ่างเก็บน้ำหนองบงคาย (ทะเลสาบเชียงแสน)	430
5-2	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยหลวง พ.ศ.2546-2548	451
6.1	แสดงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติในนครคุนหมิง	515
6.2	แสดงความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติในนครคุนหมิง	519
6.3	เปรียบเทียบพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ ในนครคุนหมิง	521
6.4	เปรียบเทียบความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ ในนครคุนหมิง	522
6.5	เปรียบเทียบการจัดการการท่องเที่ยวนครคุนหมิงและจังหวัดเชียงราย	532

บทสังเคราะห์

1. บริบทฐานรากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย

1.1 อารับทบท

หนังสือ “เชียงรายรำลึก : ฐานรากสู่อนาคตการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” เป็นผล การสังเคราะห์โครงการวิจัยย่อยของชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและ จัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน กรณีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนใน จังหวัดเชียงราย โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นผู้ให้ทุนสนับสนุน การวิจัย

ผลงานนี้ เป็นการนำเสนอประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

(1) มุ่งสะท้อนมุมมองของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิอากาศ ลักษณะทางภูมิศาสตร์และแหล่งธรรมชาติในจังหวัดเชียงราย ที่มีลักษณะโดดเด่น และมีศักยภาพสูงในการสร้างแรงดึงดูดระยะยาวจากนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลกได้ ซึ่งภาคที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญในการรักษาและธำรงจุดแข็งเหล่านี้ไว้อย่าง ยั่งยืน ตลอดจนร่วมกันและแก้ไขอย่างบูรณาการเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหา ที่เริ่มก่อตัว อันจะช่วยเติมเต็มความเพียบพร้อม สะดวกสบายและสร้างระบบการ ท่องเที่ยวที่เหมาะสมบนฐานความสมดุลและยั่งยืนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมั่นคง

(2) มุ่งสะท้อนมุมมองการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนมุ่งเน้น ให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือและมุมมองของภาคที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย ทั้งภาครัฐส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ตลอดจนชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวผ่านการศึกษาศักยภาพของแต่ละภาค



(3) กระบวนการได้มาของผลงานชิ้นนี้ อยู่บนฐานการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัยและศึกษาวิจัยทั้งเชิงกว้างและเชิงลึกของนักวิจัยไม่น้อยกว่า 27 กลุ่มจากสถาบันวิชาการในภาคเหนือ ซึ่งสามารถนำเสนอมุมมองวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญและแง่มุมอันน่าสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวมิติต่างๆ ของจังหวัดเชียงรายได้อย่างลุ่มลึกและชัดเจนยิ่ง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะทำให้ผู้อ่านได้มุมมองในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างรอบด้านทั้งเชิงเนื้อหาสาระ กระบวนการ ภาควิชา เพื่อการบูรณาการจากการมองผ่านงานอันมีคุณค่านี้ในแง่มุมที่หลากหลายและรอบด้านกว่าที่เคยเป็นมา คาดว่าจะช่วยจุดประกายให้ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคีในท้องถิ่น ได้กรอบความคิด มีแนวทางร่วมและเห็นตัวอย่างร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายได้ครอบคลุม ตรงประเด็นและยังเกิดความยั่งยืนที่แท้จริงได้ต่อไป

1.2 สะเปียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นการทบทวน ประมวล วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยสำคัญ 3 บริบทอันเป็นฐานรากของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดเชียงราย ได้แก่

- (1) บริบทด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว
- (2) บริบทด้านระบบการวางแผน พัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว และ
- (3) บริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและเชิงสุขภาพ

ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะนักวิจัยใช้การสำรวจและทบทวนผลการวิจัยจากนักวิชาการด้านท่องเที่ยวทั้ง 27 กลุ่มเป็นเอกสารหลัก ร่วมกับการระดมสมองแลกเปลี่ยนมุมมองและการสรุปองค์ความรู้จากกลุ่มนักวิชาการเจ้าของงานวิจัยเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยนี้ได้เน้นหนักไปที่ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก แต่ที่มาของงานวิจัยหลายๆ เรื่องใน 27 เล่มข้างต้น ต่างมีที่มาของ



ฐานการวิจัยเชิงปริมาณร่วมด้วย เช่น การสำรวจเชิงพื้นที่ การเก็บข้อมูลเชิงสถิติ การศึกษาข้อมูลเชิงกายภาพ การเก็บแบบสัมภาษณ์และการหาค่าความสัมพันธ์ทางสถิติ เป็นต้น

เนื้อหาที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ได้ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาของแต่ละกรณีศึกษาในรูปของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การสร้างบทสรุปที่อิงกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการระดมสมองสรุปได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

บทสังเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับนี้ ประกอบด้วยเนื้อหา 6 หัวข้อหลัก ได้แก่

- หัวข้อที่ 1 บทนำ
- หัวข้อที่ 2 ภาพรวมการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
- หัวข้อที่ 3 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
- หัวข้อที่ 4 ศักยภาพภาคีทางการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
- หัวข้อที่ 5 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
- หัวข้อที่ 6 การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน : เชียงราย-คุนหมิง ประเทศจีน

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ เกิดจากการประมวล วิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จำนวน 27 เรื่อง ของกลุ่มนักวิชาการ 27 กลุ่ม จากการสร้างโจทย์วิจัย (ระยะที่ 1) เพื่อประมวลและสรุปบริบทฐานรากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยที่มุ่งศึกษาใน 3 องค์ประกอบหลักอันเป็นฐานรากของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน



บริบทฐานรากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดเชียงราย

1. บริบทด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย

- ทุนทางการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
- การพัฒนาทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย
- องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย
- ผลกระทบทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (เชียงราย-คุนหมิง)

2. บริบทด้านระบบการวางแผน/พัฒนา/จัดการการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย

- ศักยภาพของภาคีในการวางแผนจัดการ (รัฐบาล ท้องถิ่น ประชาชน ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน ประชาสังคม)
- ระบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยภาคีต่างๆ
- กระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย
- กลไกการจัดการการท่องเที่ยว

3. บริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและเชิงสุขภาพ

- การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและสุขภาพทั่วไป
- การจัดการการสุนทรียศาสตร์ทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม/สุขภาพ
- การจัดการข้อมูลทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม/เชิงสุขภาพ
- การจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม/เชิงสุขภาพ

ภาพที่ 1 บริบทฐานรากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดเชียงราย

2. ภาพรวมทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

หัวข้อนี้มุ่งสะท้อนภาพรวมทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย โดยเรียนรู้จากกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนของจังหวัดเชียงรายการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย การเรียนรู้ในเงื่อนไขและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และแนวทางหรือรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นผลการศึกษาของ มามะ ชิตตะสังคะ และคณะ (2549) โดยมีเนื้อหาสรุป ดังนี้

2.1 บทเรียนจากกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดย ภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน จังหวัดเชียงราย

การเรียนรู้กระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (ภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และความเชื่อมโยงและบูรณาการบทบาทหน้าที่และความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการทบทวนนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนที่เกี่ยวข้อง และการศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ซึ่งได้ผลสรุป ดังนี้

2.1.1 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายอยู่ที่ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติปริมาณและคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และนโยบายหรือแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งเชียงรายมีข้อได้เปรียบหรือมีจุดเด่นที่เป็นโอกาสของจังหวัด ได้แก่ 1) มีสามเหลี่ยมทองคำและแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง 2) มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เชียงแสนและเวียงกาหลง 3) เป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนและมีศักยภาพ 4) มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่หลากหลายทั้งประเภทและจำนวน 5) มีแหล่งซื้อขายสินค้าชายแดน 6) มีแหล่งส่งเสริมเกษตรเศรษฐกิจพิเศษ 7) มีสภาพอากาศหนาวเย็นในช่วงฤดูหนาวและมีทัศนียภาพ 8) มีแหล่งอารยธรรมชนเผ่า โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย 9) มีการคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ 10) มีสภาพความเป็นท้องถิ่นพื้นเมืองล้านนาอยู่มาก 11) มีการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งในระดับพื้นที่และประเทศอย่างต่อเนื่อง 12) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน 13) มีความร่วมมือกันของประเทศในเขตอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว 14) มีการพัฒนาเส้นทางการคมนาคม



ทางบกเชื่อมต่อกับจีนและลาว 15) มีแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำนานาชาติที่มีความงดงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกันของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน 16) มีการพัฒนาระหว่างประเทศในกลุ่มสี่เหลี่ยมและหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายตั้งข้างต้น ยังประสบปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งในเขตเมืองและนอกเขตเมืองที่สำคัญได้แก่ 1) ความชำรุดทรุดโทรมของโบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์ และอาคาร อนุรักษณ์คุ้มครอง 2) ระบบบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่ครอบคลุม และเชื่อมโยงกันอย่างไม่มีประสิทธิภาพมากพอ 3) ข้อมูลข่าวสารด้านแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอ โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เป็นภาษาต่างประเทศ 4) ขาดการจัดการและดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพน่าท่องเที่ยว สะอาด ปลอดภัย และมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม 5) แหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมมีสภาพเสื่อมถอยและชำรุดทรุดโทรม 6) ระบบบริการพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ขาดการเชื่อมโยงกันอย่างไม่มีประสิทธิภาพ 7) ขาดความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ 8) ขาดข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ เป็นผลให้แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมถูกทำลายอย่างมากและรวดเร็ว 9) ขาดการพัฒนาแบบสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ทำให้ตลาดสินค้าของที่ระลึกขาดความน่าสนใจ 10) ขาดความเข้าใจในผลกระทบและการรักษารูปแบบการท่องเที่ยวเยี่ยมชมวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และการจัดการให้มีความยั่งยืน 11) ระบบบริการพื้นฐานในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังไม่เหมาะสม 12) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับชนเผ่ามีน้อยและไม่แพร่หลาย 13) ขาดบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ 14) องค์กรหลายๆ แห่งในพื้นที่ยังไม่เห็นความสำคัญและขาดศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงรุก 15) ขาดการจัดการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ 16) ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชนและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ 17) ขาดการวิจัยการจัดการระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวครบวงจรไม่ต่อเนื่อง และไม่มีการ



ติดตามผล 18) คนในชุมชนชาติจิตสำนึกในการดูแลรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 19) สาธารณูปโภคและการคมนาคม และการจัดการเรื่องความปลอดภัยยังไม่ครอบคลุมเพียงพอและทั่วถึงแหล่งท่องเที่ยว 20) มีปัญหาด้านยาเสพติดที่มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยว 21) การรับวัฒนธรรมใหม่ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มเลือนหายไป 22) ขาดงบประมาณเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่รองรับการลงทุนการค้าและการท่องเที่ยว 23) เงื่อนไข กฎเกณฑ์ นโยบายประเทศเพื่อนบ้านไม่ชัดเจนทำให้ไม่เอื้อต่อข้อตกลงและความร่วมมือซึ่งกันและกัน 24) ไม่ได้รับการระบุเป็นจังหวัดท่องเที่ยวหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 25) ประเทศเพื่อนบ้านยังขาดเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงภายใน 26) ความแตกต่างด้านเศรษฐกิจและระดับการพัฒนาของประเทศต่างๆ ในอนุภูมิภาคเกิดเป็นปัญหาด้านความร่วมมือและปัญหาการจัดการและจัดสรรผลประโยชน์ร่วม 27) การมีคู่แข่งที่มีสินค้าคล้ายคลึงกันเนื่องจากความใกล้ชิดของภูมิประเทศ ทำให้สินค้าการท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านต่างมีรูปแบบจากธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีลักษณะโดยรวมเหมือนกัน ในขณะที่เขียงรายยังไม่มีสินค้าที่โดดเด่นเมื่อเทียบกับเพื่อนบ้าน เนื่องจากเพื่อนบ้านต่างก็มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลก หรือสิ่งมหัศจรรย์ของโลก เช่น ลาวมีเมืองหลวงพระบาง เวียดนามมีฮาลองและฮอยอัน กัมพูชามีนครวัด และจีนมีกำแพงเมือง เป็นต้น

2.1.2 ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.1.2.1 รูปแบบการท่องเที่ยวเขียงรายปัจจุบัน มีด้วยกัน 2 รูปแบบหลัก คือ

- 1) เขียงรายมีการสนองตอบความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในฤดูกาลท่องเที่ยว (High Season)
- 2) การท่องเที่ยวในรูปแบบความสนใจเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) เป็นการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กหรือกลุ่มพิเศษต้องการกิจกรรมการ



ท่องเที่ยวเฉพาะของกลุ่มคน เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่สำคัญที่สุด คือ การทำให้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งควรประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) มีทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ รวมทั้งประชาชนท้องถิ่นที่มีคุณภาพด้วย ซึ่งอาจส่งเสริมได้ด้วยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 2) มีชื่อเสียงด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ปลอดภัย 3) มีระบบผลิตและควบคุมคุณภาพแบบองค์รวม (TQM) 4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ต้องให้ความร่วมมือกันทั้งภาครัฐบาล เอกชน ชุมชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง 5) การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการกำหนดนโยบายไปจนถึงวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ โดยใช้กระบวนการ DIBE กล่าวคือ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มวางแผนปฏิบัติ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกำลังความสามารถ (Implementation) การแบ่งปันผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน (Benefit Sharing) และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (Evaluation)

2.1.2.2 รูปแบบการท่องเที่ยวเชียงรายในอนาคต

สภาพการณ์ของจังหวัดเชียงรายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมกำลังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาค เชียงรายจึงควรปรับเปลี่ยนรูปแบบทางการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีกำลังซื้อสูง มีแรงจูงใจในการใช้เวลาท่องเที่ยวในเชียงรายให้สูงขึ้น โดยสามารถคงรูปแบบการท่องเที่ยวทั้ง 2 รูปแบบที่มีอยู่ในปัจจุบันไว้ แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องบริหารจัดการให้เป็นไปในทิศทางของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้มากขึ้น โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อการคุ้มครองทรัพยากรท่องเที่ยวและการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบให้เหมาะสมกับแนวโน้มของการท่องเที่ยวในอนาคต ทั้งด้านการรองรับและการพัฒนาบุคลากร โดยสาระในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวของเชียงราย



ได้แก่ 1) ควรมีการจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยวและช่วงเวลาเยี่ยมชมอย่างเข้มงวดในกลุ่มการท่องเที่ยวแบบมวลชน 2) ควรมีการตั้งระบบมาตรฐานควบคุมทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริการ 3) ควรมีการปฐมนิเทศ (Orientation) นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน 4) ควรมีการกำหนดพื้นที่สงวนสำหรับรักษาแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) เพื่อรองรับการขยายตัวของสังคมเมืองและภาคอุตสาหกรรม 5) ควรมีศูนย์สารสนเทศเพื่อบริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ 6) ควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับทุกกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ 7) ควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมไทย

2.1.2.3 เงื่อนไขและปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายมีการกำหนดแผนงานและโครงการจากหลายหน่วยงานแต่ไม่มีการนำแผนงานและโครงการลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายไม่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวคือ จังหวัดเชียงรายยังไม่สามารถแสดงเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน ทำให้ผู้มาเยือนขาดเป้าหมายทิศทางการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายอย่างชัดเจน ซึ่งองค์กรเอกชนที่ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวไม่สามารถคาดการณ์การผลิต เช่น สินค้าของที่ระลึก หรือ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรายได้ที่แน่นอน จังหวัดเชียงรายจึงอาจเป็นเพียงจังหวัดที่นักท่องเที่ยวแวะผ่านมาเที่ยวแบบระยะสั้น ทั้งที่สภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติเอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงได้

2.1.2.4 นโยบายและแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดเชียงราย

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนบนมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ 1) แผนความร่วมมือในการพัฒนาระหว่าง



ประเทศ 2) แผนพัฒนาภายในจังหวัดและท้องถิ่นของเชียงราย 3) แผนแม่บท การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน พ.ศ.2542 4) แผนพัฒนา การท่องเที่ยวของสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ พ.ศ.2545-2549 5) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงรายแบบบูรณาการ พ.ศ.2547-2549 ของ ฝายนโยบายและแผนสำนักงานจังหวัดเชียงราย 6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย พ.ศ.2547-2550 7) ยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็ง ให้กับภาคการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับฐานเศรษฐกิจเดิมอย่างยั่งยืน ในแผนปฏิวัติราชการ 4 ปี พ.ศ.2548-2551 8) ยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่ม ภาคเหนือตอนบน 9) ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรี

2.1.3 การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงราย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว สามารถวิเคราะห์เป็นประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1) จังหวัดเชียงรายยังคงจัดระบบการท่องเที่ยวที่เป็นการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) และการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) 2) กิจกรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวยังคงกระจุกกระจาย แต่เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง 3) จังหวัด เชียงรายพยายามปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ รวมทั้งฟื้นฟู อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ 4) จังหวัดเชียงราย ได้จัดกิจกรรมการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรม การท่องเที่ยว 5) การปฏิรูประบบราชการใหม่ทำให้บางหน่วยงานปรับบทบาทไป สู่การจัดทำแผนการตลาดที่ดำเนินมาตรการเชิงรุกในการรักษาตลาดเดิมและสร้าง ตลาดใหม่

จากแผนกลยุทธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้พบว่าจังหวัดเชียงรายจำเป็นต้อง ทบทวนกระบวนการวางแผนเพื่อให้เกิดการบูรณาการด้านการวางแผนพัฒนา การท่องเที่ยวเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน



2.1.4 บทบาทขององค์กรและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายมีภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอยู่หลากหลาย โดยส่งผลให้จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับค่อนข้างดีมาก โดยมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากถึง 1.06 ล้านคน ในปี พ.ศ.2543 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2542 ถึงร้อยละ 9 และมีตัวเลขจากการศึกษารายได้ของจังหวัดเชียงราย ที่มาจากการท่องเที่ยว พบว่า รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้ประมาณ 1 ใน 3 ของรายได้ทั้งจังหวัดเชียงราย มีรายได้ประชาชาติปีละประมาณ 3 หมื่นล้านบาท เท่ากับว่ารายได้เฉพาะการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายตกปีละ 1 หมื่นล้านบาท ด้านการค้าชายแดนของจังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ.2545 ทำการค้ากับประเทศสหภาพพม่า มีมูลค่าการส่งออก 1,057 ล้านบาท มูลค่าการนำเข้า 96 ล้านบาท การค้ากับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้) มีมูลค่าการส่งออก 2,738 ล้านบาท มีมูลค่าการนำเข้า 478 ล้านบาท ส่วนการค้ากับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีมูลค่าการส่งออก 986 ล้านบาท

2.1.5 กระบวนการวางแผนและบทบาทความร่วมมือระหว่างภาคี

การสรุปบทเรียนในกระบวนการวางแผนและวิเคราะห์บทบาทความร่วมมือระหว่างภาคี พิจารณาผ่านการทบทวนโครงสร้างของคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย การทบทวนโครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงรายและยุทธศาสตร์จังหวัดในกลุ่มล้านนา รวมถึงการรวมตัวของเครือข่ายพันธมิตรท่องเที่ยวล้านนา

2.1.6 ข้อเสนอแนะการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการ เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย



จากการศึกษา พบว่า คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ยังไม่สามารถกำหนดนโยบาย และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สาเหตุเนื่องจากโครงสร้างของคณะกรรมการที่มีจำนวนมาก ผู้แทนคณะกรรมการแต่ละหน่วยงานจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเฉพาะกิจในส่วนของหน่วยงานตนเอง ซึ่งไม่สามารถประสานการวางแผนในเชิงบูรณาการในเชิงพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเฉพาะเซตริบผิวดชอบ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นขาดความสำนึกในการเป็นเจ้าของโดยเข้าใจว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของนโยบายของฝ่ายรัฐหรือภาครัฐกิจเอกชนเป็นฝ่ายเข้ามามีบทบาทดำเนินกิจการในท้องถิ่นของตน

ข้อเสนอแนะการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนของจังหวัดเชียงราย มีดังนี้

- 1) มุ่งเน้นการวางแผนจากระดับสู่ระดับบน
- 2) ให้ความสำคัญกับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว
- 3) มุ่งผลักดันมาตรการในการกำหนดกรอบนโยบาย แผนงานและแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายแบบบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน

2.2 แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย (วิธ นันตะยานา และคณะ, 2549)

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงที่สุดในภาคเหนือตอนบน ทั้งทางด้านประชากร เศรษฐกิจ-สังคม การคมนาคม การท่องเที่ยวและ



การศึกษา สืบเนื่องมาจากความเหมาะสมด้านที่ตั้งที่อยู่ปากทางเข้าสู่ลุ่มน้ำโขงตอนบน บริเวณรอยต่อสามประเทศดังกล่าวแล้ว เมื่อมีการเปิดประเทศเข้าสู่ประตูการค้าระหว่างกันและกลายเป็น “สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ” ในที่สุด โอกาสในการพัฒนาของจังหวัดเชียงรายเพิ่มสูงขึ้นเมื่อศูนย์กลางเศรษฐกิจของโลกย้ายจากโลกตะวันตกสู่เอเชีย โดยมีประเทศจีนที่มีแนวโน้มสูงที่จะเป็นผู้นำเศรษฐกิจ นั้นหมายถึงจังหวัดเชียงรายในฐานะสะพานเชื่อมเศรษฐกิจ จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าวด้วย อันส่งผลให้เกิดกิจกรรมอันเนื่องมาจากการเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน เช่น มีการพัฒนาสาธารณูปโภค การสร้างท่าเรือ มีโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม อาจทำให้จังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงและไม่เหมาะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดีอีกต่อไป ในการนี้จังหวัดเชียงรายทั้งชุมชน ท้องถิ่น องค์กรชุมชนภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดการอย่างรอบคอบและเตรียมความพร้อมทุกด้าน ตลอดจนการสร้างความรู้เข้าใจให้แก่ประชาชนตั้งรับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และร่วมกันวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2.2.1 ความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม จากการศึกษาวิจัยพบว่า

1) กลุ่มที่เห็นด้วยกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและเมืองอุตสาหกรรมเพราะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมจะสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีเหตุผลพอสรุปได้ดังนี้ จังหวัดเชียงรายมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตติดชายแดน 3 ประเทศ และมีภูมิทัศน์ที่งดงาม คนเชียงรายเป็นมิตรกับผู้คน ทำให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมสามารถพัฒนาควบคู่กันได้ โดยเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม และอุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเหมาะสมที่สุด แต่ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ภาครัฐมีนโยบายให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจ



พิเศษชายแดนและอำเภอที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ อำเภอ เชียงแสน

2) กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับ เมืองอุตสาหกรรมสรุปเหตุผลได้ดังนี้ พื้นที่ของจังหวัดเชียงรายไม่สามารถขยาย ออกไปได้และการท่องเที่ยวกับอุตสาหกรรมไม่สามารถทำร่วมกันได้ อุตสาหกรรม สร้างรายได้เฉพาะคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น และอุตสาหกรรมทำให้เกิดมลภาวะ ธรรมชาติเสียหายและการอพยพของคนต่างถิ่นก็เป็นปัญหาของสังคม

ซึ่งสามารถสรุปความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมได้ว่า มีทั้งเห็น ด้วยและไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับ เมืองอุตสาหกรรม

2.2.2 ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมือง อุตสาหกรรม

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการออกนอก พื้นที่เพื่อหางานทำ ซึ่งเป็นปัญหาคอขวดและสังคม ทำให้จังหวัดเชียงรายเป็น ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจกลุ่มแม่น้ำโขง ภาพลักษณ์ ชื่อเสียงของจังหวัดจะเป็นที่ รู้จักมากขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรมสามารถบูรณาการให้สอดคล้อง กับอุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยมีกิจกรรม ด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้หรือการศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ภาษาเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น มีโอกาสนำเสนอ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ตำนาน การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นที่บอกเล่า เรื่องราวประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ กิจกรรมการบูรณปฏิสังขรณ์แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ พื้นฟู อนุรักษ์ รักษาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ให้คนในชุมชน



ได้มีโอกาสที่จะนำเสนอเอกลักษณ์ของตนเองสู่บุคคลภายนอก โดยมีการแบ่งพื้นที่อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีมาตรการที่เข้มงวดสำหรับควบคุมความปลอดภัย

สรุปได้ว่า การพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมนั้นทำให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำ ซึ่งเป็นปัญหาครอบครัวและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป คือ แรงงานจากต่างจังหวัดได้ทะลักไหลเข้าสู่กรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานจากภาคตะวันออก เชียงเหนือและภาคเหนือของประเทศไทย

2.2.3 แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวคู่กับเมืองอุตสาหกรรม

จังหวัดเชียงรายต้องมีนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดที่ชัดเจน เช่น นโยบายการกำจัดการล้นทะลัก ลดขยะ การรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม มีการศึกษาปัญหาผลกระทบและวิธีการป้องกัน ซึ่งควรทำไปพร้อมกันหลายๆ ด้าน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จังหวัดเชียงรายต้องมีนโยบายและแผนการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนและการมีส่วนร่วมต้องเป็นไปอย่างบูรณาการ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นจริงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง มีการศึกษาวิจัยความต้องการของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในจังหวัด มีนโยบายและแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางคมนาคม และมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีการจัดการข้อมูล ฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบและชัดเจน มีการเผยแพร่ข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ มีนโยบาย แผนและโครงการที่ให้ความรู้ด้านกฎหมาย เขตเศรษฐกิจชายแดนแก่ประชาชนในพื้นที่ มีการแบ่งพื้นที่อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ให้สภาพอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย สมาคมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีส่วนในการทำแผนการ



ท่องเที่ยว และเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมควรคำนึงถึงเรื่องอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับพืชผลการเกษตร ความพร้อมด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยศึกษาปัญหา ผลกระทบและวิธีการป้องกัน เช่น การกำจัดมลภาวะ ดชยะ การรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่คุ้มค่าและมีการประชาสัมพันธ์ข้อเท็จจริงสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อความเข้าใจแก่คนในชุมชน

2.2.4 ปัญหาที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายกังวล

ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนต่างๆ ไม่ชัดเจนและขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ภาครัฐมีความจริงจังน้อย นโยบายภาครัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง จังหวัดมีแผนแต่ให้หน่วยงานอื่นทำแทน นโยบายหลักมีแต่ด้านการเกษตร ปัญหาขยะ น้ำเน่าเสียในอนาคต การเพิ่มจำนวนประชากรจากการอพยพแรงงานต่างถิ่น โครงการนิคมอุตสาหกรรมบางแห่งรัฐยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ สื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นจริง และปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดลง

2.2.5 ข้อเสนอแนะจากการจัดเวที

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการชมศิลปวัฒนธรรมและหัตถกรรม ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม งานหัตถกรรมพื้นบ้าน นโยบายและแผนควรนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรเพื่อรองรับโครงการต่างๆ ชุมชนควรมีส่วนร่วม รับรู้ผลกระทบ แสดงความคิดเห็น ควรหาทางลดช่องว่างรายได้จากการท่องเที่ยว ควรหาแหล่งทุนสนับสนุนการท่องเที่ยว ควรควบคุมร้านค้าแผงลอย ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้งดงามเข้ากับสิ่งแวดล้อม มีเทศบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุม การก่อสร้างอาคาร มีแผนรองรับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณะโบราณสถานและสถานที่ที่สำคัญ ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจริงจัง รวมทั้งมีการศึกษาวิจัย เรื่องความต้องการด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ



2.2.6 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย เป็นการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดเชียงรายซึ่งพบว่า ประชาชนส่วนมากไม่ทราบข้อมูล รายละเอียดที่เป็นข้อเท็จจริง ทั้งผลดี ผลเสียเกี่ยวกับอุตสาหกรรม ไม่มีส่วนร่วมและรับรู้ด้านนโยบาย การวางแผน และข้อเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นกลาง ดังนั้น การพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม หรือพัฒนาให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนหรือเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรทั้งภาครัฐภาคเอกชนทั้งส่วนท้องถิ่นและส่วนกลางต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และได้รับผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในฐานะที่เป็นผู้รู้และคุ้นเคยกับสภาพพื้นที่
- 2) การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ต้องเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ
- 3) ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นความจริงทั้งข้อดีและข้อเสียอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เป็นการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือจากภาคประชาชนในพื้นที่

2.3 ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด เชียงราย

กฎหมายนับเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการนำมาใช้ส่งเสริมพัฒนา บังคับ ควบคุม คุ้มครอง ส่งเสริมรักษา และสร้างแรงจูงใจในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่มากมายหลายประเภท และเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องอีกจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม กฎหมายเหล่านี้ ยังมีปัญหาใน



การนำมาบังคับใช้ก็มาก เช่น ความซ้ำซ้อน ความไม่ครอบคลุม การไม่ระบุอำนาจหน้าที่และรายละเอียดที่ชัดเจน การขาดบทบัญญัติที่สำคัญ การขาดความเชื่อมโยงและสอดคล้องระหว่างกันของหน่วยงานผู้ต้องนำกฎหมายไปปฏิบัติ ซึ่งมีประเด็นการศึกษาและข้อควรคำนึง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการร่วมกันในการนำกฎหมายที่มีอยู่มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ คำนึงถึงหลักการบูรณาการความร่วมมือและบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเห็นโอกาสในการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการผลักดัน การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายสู่ความยั่งยืนได้ในทางปฏิบัติต่อไป (อารีรัตน์ โกสสิทธิ์ และคณะ, 2550)

2.3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ คຸ້ມครองและพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ และกฎหมายเฉพาะพื้นที่ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ได้แก่ 1) กฎหมายเกี่ยวกับการก่อตั้งสถาบันในการจัดการการท่องเที่ยว 2) กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาสีประและวัฒนธรรม 3) กฎหมายเกี่ยวกับการคຸ້ມครองสิ่งแวดล้อมและกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการเดินทางเข้า-ออกประเทศ

2.3.2 ปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเชียงราย แบ่งเป็นปัญหา 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ปัญหาการใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่มีประสิทธิภาพ 2) ปัญหาด้านองค์กรและพนักงานเจ้าหน้าที่ด้านการจัดการการท่องเที่ยว 3) ปัญหาด้านการติดตามประเมินผล 4) ปัญหาของผู้ให้บริการภาครัฐ และ 5) ปัญหาและอุปสรรคจากนักท่องเที่ยว



2.3.3 สภาพกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันและการบังคับใช้กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาพบว่า จังหวัดเชียงรายมีกฎหมายที่ควบคุมและจัดการการท่องเที่ยวเพียงพออยู่แล้ว เพียงแต่การบังคับใช้กฎหมายยังไม่ดีพอ เนื่องจากผู้คนมักจะละเลยกฎหมาย โดยในส่วนของกฎหมายที่ควบคุมในเรื่องของการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว ความสะอาด การรักษาสีสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ต่างก็มีกฎหมายเฉพาะที่ควบคุมอยู่แล้ว แต่มีหลายส่วนที่กฎหมายไม่ถูกนำมาบังคับใช้ นอกจากนี้ปัญหาในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอแล้ว ในส่วนของมาตรการและนโยบายการท่องเที่ยวก็จัดเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะต้องมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2.3.4 อุปสรรคทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัด เชียงราย

จากการศึกษาพบว่า จังหวัดเชียงรายมีได้มีอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากกฎหมายแต่อย่างใด แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การละเลยเพิกเฉยต่อกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพมากกว่า อย่างไรก็ตามก็มีอุปสรรคทางด้านการบริการที่เกี่ยวข้องกับคนเข้าเมืองที่ยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและทั่วถึง ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของคนต่างชาติที่ไม่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาและในแง่ของการผ่านเข้ามาของยาเสพติดและปัญหาในเรื่องการบริการนักท่องเที่ยว ณ จุดผ่านแดน ขณะผู้วิจัยได้ค้นพบว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องกำหนดเป็นนโยบายภาครัฐที่ชัดเจนในการสร้างจุดติดต่อการผ่านแดนที่เป็นระบบ โดยจะต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐและเอกชนร่วมกัน เพื่อทำให้การดำเนินงานสามารถเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ



2.3.5 แนวทางพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันมีแนวทางที่สามารถพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายอย่างมีประสิทธิภาพได้ โดยการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ ให้เด็ดขาดยิ่งขึ้น ทั้งจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายภาครัฐ เช่น ตำรวจ และการดำเนินการผ่านความร่วมมือของบุคคลต่างๆ ในชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายโดยมาตรการหรือนโยบายที่จะนำมาบริหารการใช้กฎหมายให้เกิดประโยชน์นั้นจะต้องมุ่งถึงความสะดวกและปลอดภัยในการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ เช่น การบริการแบบ One Stop Service สำหรับบริการผ่านแดนและการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้อย่างทันทั่วทั้งที่ทั้งนี้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องกำหนดทั้งในระยะสั้นที่อาจดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและแผนในระยะยาวเพื่อการจัดกาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

2.3.6 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) ส่วนที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว

1.1) สร้างระเบียบปฏิบัติต่อสถานที่ต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องการรักษาความปลอดภัยและการรักษาความสะอาดและให้มีเจ้าหน้าที่ประจำสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งเพื่อดูแลรักษาและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

1.2) กำหนดให้มีการปิดปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งเป็นช่วงเวลาหนึ่งบ้าง เพื่อดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและสภาพของสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์อยู่เสมอ

1.3) ทบทวนกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการวางผังเมืองในสถานที่



ท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อป้องกันปัญหาการบุกรุกสถานที่ท่องเที่ยว และเพื่อสร้างภูมิทัศน์ที่ดีสำหรับสถานที่ท่องเที่ยว

2) ส่วนที่เกี่ยวกับผู้ให้บริการ

2.1) ผู้ให้บริการภาครัฐ

1. พยายามจัดให้มีโครงการ One Stop Service เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ การจัดพื้นที่จุดพักนักท่องเที่ยวก่อนที่จะเดินทางเข้าประเทศไทย โดยให้นักท่องเที่ยวพักที่จุดเดียวและมีการตรวจเอกสารทุกขั้นตอนจนเสร็จเรียบร้อยโดยโครงการรับแจ้งเรื่องร้องเรียนของนักท่องเที่ยวเมื่อประสบปัญหาให้สามารถแจ้ง ณ จุดเดียวและสามารถดำเนินการจนเสร็จสิ้นได้

2. ควรมีการสนับสนุนงบประมาณการท่องเที่ยวให้แก่หน่วยงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือ การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับการสนับสนุนทางด้านการงบประมาณและบุคลากร ก็จะช่วยให้สามารถประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายและการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2) ส่วนของภาคเอกชน

1. สร้างมาตรการในการควบคุมและตรวจตราการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในจังหวัดเชียงรายให้มีเข้มงวดมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาบริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์เถื่อน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

2. สร้างมาตรการตรวจตราที่เข้มงวดในเรื่องการควบคุมสถานบริการในจังหวัดเชียงรายให้มากขึ้น

3. สร้างหน่วยงานย่อยในการบังคับใช้และตรวจตราตาม



กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวแ่งการโกงราคาค่าบริการและการขายสินค้าไม่มีคุณภาพให้นักท่องเที่ยว

4. ส่งเสริมให้มัคคุเทศก์ชาวไทยคำนึงถึงการรักษาเอกลักษณ์ของศิลปะและวัฒนธรรมไทยให้มากขึ้น เพื่อเป็นการแสดงให้ชาวต่างชาติเข้าใจเอกลักษณ์ความเป็นไทยมากขึ้น

3) ส่วนของปัญหาอันเกิดจากนักท่องเที่ยว

3.1) กรณีเรื่องการตรวจตราเอกสารของนักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันนักท่องเที่ยวปลอมแปลงเอกสารเพื่อเดินทางเข้าประเทศ

3.2) เพื่อตรวจสอบสิ่งเสพติดจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

2.4 กทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายในด้านต่างๆ ตามผลการศึกษาของประภาพร พนมไพร และคณะ (2549) สรุปได้ดังนี้

2.4.1 ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติต่อการต้อนรับของชาวเชียงรายอยู่ในระดับดีทุกๆ ด้าน ทั้งด้านความเป็นมิตรไมตรี ความปลอดภัยความสะดวกในการเดินทาง การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ การบริการข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค สถานที่พัก การอำนวยความสะดวกในการเข้า - ออกเมือง และอาหารและภัตตาหาร โดยเฉพาะด้านมิตรไมตรีของชาวเชียงราย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสัมผัสได้ถึง的帮助เหลือเกิน ภูมิใจภูมิใจ โอ้ออ้อมอารีและการเป็นมิตรที่ดีของชาวเชียงราย ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประทับใจ อยากกลับมาเที่ยวซ้ำอีก ตลอดจนได้มีการให้ข้อมูล และแนะนำญาติมิตรให้มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายอีกด้วย



2.4.2 ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนองค์กร ต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายกับการต้อนรับนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรต่างๆ ตลอดจน
ประชาชนชาวเชียงรายให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ดังต่อไปนี้

1. ด้านมิตรไมตรี ชาวเชียงรายเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยไมตรี มีน้ำใจช่วยเหลือ
เอื้ออาทร ยิ้มแย้มแจ่มใส สุภาพ พุดจาติ ตลอดจนมีความซื่อสัตย์สุจริต ทำใ้
นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติรู้สึกประทับใจ และอบอุ่นใจในการมาท่องเที่ยวใน
จังหวัดเชียงราย

2. ด้านความปลอดภัย ทางจังหวัดเชียงรายได้จัดมาตรการในการรักษา
ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวด้วยการจัดทำถังตำรวจประจำสถานที่สำคัญๆ เช่น
สถานีขนส่งผู้โดยสาร ท่าเรือ โดยเฉพาะท่าอากาศยาน มีกล้องวงจรปิด และ
เครื่องตรวจสินค้าและสัมภาระ เพื่อความปลอดภัยของผู้โดยสาร และจัดสายตรวจ
ออกตระเวนสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อย ตามย่านสถานที่พัก และบริเวณแหล่ง
ท่องเที่ยว จัดหน่วยงานพิเศษเพื่อช่วยเหลือ หรือให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น
ตำรวจท่องเที่ยว เพื่อคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนปกป้องผลประโยชน์
แก่นักท่องเที่ยว เช่น มีให้ผู้อื่นเอารถเขาเปรียบ ชูครีต ฉ้อโกง หรือหลอกลวง
นักท่องเที่ยว

3. ด้านความสะดวกในการเดินทาง สำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงรายได้
จัดรถโดยสารประจำทางทั้งรถโดยสารขนาดใหญ่เพื่อรับ-ส่งผู้โดยสารระหว่างอำเภอ
และจังหวัดใกล้เคียง และรถโดยสารขนาดเล็ก เพื่อรับ-ส่งผู้โดยสารในตัวเมือง
เชียงราย แต่ในช่วงเทศกาลที่ผู้คนพลุกพล่าน ปริมาณรถโดยสารอาจมีไม่เพียงพอ
จึงมีนโยบายเพิ่มจำนวนเที่ยวบริการและเสริมปริมาณรถให้มากขึ้น นอกจากนี้ใน
ส่วนของภาคเอกชนได้มีการให้บริการ รถเช่าแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสะดวก



ค่อนข้างมาก เนื่องจากกิจการรถเช่ามีจำนวนมาก บางแห่งตั้งกิจการอยู่บริเวณใกล้ๆ สถานที่พักของนักท่องเที่ยวหรือตั้งบูธอยู่ในบริเวณโรงแรม/เกสต์เฮาส์/รีสอร์ท ทำให้นักท่องเที่ยวสะดวกในการเช่ารถมากขึ้นและเลือกใช้บริการตามความต้องการ นอกจากนี้ จังหวัดเชียงรายยังอำนวยความสะดวกในการเดินทาง โดยจัดเส้นทาง การท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกันจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่อื่นๆ ได้สะดวก ตลอดจน มีถนนหนทางเชื่อมต่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ทั่วทั้งจังหวัดเชียงรายและ จังหวัดใกล้เคียง

4. ด้านบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สมาคมนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ใน จังหวัดเชียงรายมีการรวมตัวกัน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนวิชาชีพมัคคุเทศก์ให้มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น โดยสมาชิกมีการช่วยเหลือและร่วมมือกัน เพื่อทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเจริญก้าวหน้าด้วยการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง การจองที่พัก การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ครบวงจร การนำเที่ยวให้ความเพลิดเพลินและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

5. ด้านบริการข้อมูลข่าวสาร จังหวัดเชียงรายมีจุดบริการข้อมูลข่าวสาร และเส้นทางรถท่องเที่ยวอยู่ที่สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 2 ซึ่งยังไม่เพียงพอ จึงควรจัดศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวกระจายตาม สถานที่สำคัญๆ เช่น ท่าเรือ ท่าอากาศยาน สถานีขนส่งผู้โดยสารและแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้จังหวัดเชียงรายได้จัดทำป้ายบอกเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อย่างทั่วถึง ทำให้นักท่องเที่ยวสะดวกในการแวะชม และง่ายต่อการแสวงหา

6. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค จังหวัดเชียงรายได้จัดระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ไม่ว่าจะเป็นระบบการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ โทรสาร ไปรษณีย์ ระบบอินเตอร์เน็ต ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อไปยังญาติมิตร หรือติดต่อสอบถามข้อมูลทางการท่องเที่ยวเพิ่มเติม ระบบน้ำประปา มีระบบวางท่อและให้บริการน้ำประปาที่สะอาดและเพียงพอสำหรับปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยเฉพาะในเขตตัวเมืองและอำเภอรอบนอกที่ระบบประปาเข้าถึง ระบบไฟฟ้า เป็นการให้บริการด้านกระแสไฟฟ้าเพื่อให้แสงสว่างและใช้กับเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ได้อย่าง



เพียงพอ และเตรียมขยายตัวรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตด้วยการสุขภาพ เพื่อให้บริการดูแลสุขภาพระยะยาว เช่น การทำจิตน้ำเสีย การทำจิตล้างพิษจากร่างกายและการทำจิตขจัดพิษมูลฝอย ถนนหนทาง ซึ่งเป็นเส้นทางสัญจรไปมารวมถึงสถานีขนส่งทางรถยนต์ ท่าเรือและท่าอากาศยาน เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย ตลอดจนการสาธารณสุขที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการระหว่างเดินทางท่องเที่ยว เช่น โรงพยาบาล คลินิก ศูนย์อนามัย โดยมีแพทย์และพยาบาลรักษาได้ทันทั่วทั้งที่ ตลอดจนใช้ภาษาสื่อสารกับนักท่องเที่ยวให้เข้าใจส่วนสาธารณะ อันเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนการจัดสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสองข้างถนนที่สวยงาม

7. ด้านสถานที่พัก ในจังหวัดเชียงรายมีบริการสถานที่พักหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นโรงแรม เกสต์เฮาส์ รีสอร์ท บ้านเช่า ฯลฯ ซึ่งสถานที่พักดังกล่าวจัดได้อย่างเพียงพอ มีสิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัย ราคายุติธรรม สอดคล้องกับระดับคุณภาพการบริการ ตลอดจนพนักงานบริการด้วยความเป็นมิตร เนื่องจากจังหวัดเชียงรายให้ความสำคัญกับสถานที่พักอาศัย เพราะในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งจะต้องมีการพักค้างคืนตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นอกจากนี้ผู้ประกอบการด้านสถานที่พักในจังหวัดเชียงรายต่างให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยพยายามป้องกันมิให้ทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวสูญหาย หรือเสียหายทั้งภายในห้องพัก หรือที่ฝากไว้กับโรงแรมและป้องกันมิให้นักท่องเที่ยวถูกโกงราคาที่พักด้วย

8. ด้านการอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง ตั้งแต่การตรวจหนังสือเดินทางที่ท่าอากาศยาน การตรวจกระเป๋า/สัมภาระ การตรวจค้นสิ่งของติดตัว การตรวจคนเข้า-ออกเมือง การต่อวีซ่า ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติจะได้บริการอำนวยความสะดวกโดยเจ้าหน้าที่ที่เต็มใจให้บริการอย่างเป็นมิตร

9. ด้านอาหารและภัตตาคาร จังหวัดเชียงรายมีร้านอาหารจำนวนมาก หารับประทานได้ง่าย นักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการ ทั้งอาหารไทยและอาหารนานาชาติ ผู้ประกอบการร้านอาหาร/ภัตตาคารตั้งราคา



ไม่แพงจนเกินไป โดยระดับราคาจะสอดคล้องกับคุณภาพของวัตถุดิบ วัสดุ
บรรจุภัณฑ์ ความสะดวกและการบริการ ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือก
รับประทานอาหารและเครื่องดื่มอย่างเหมาะสมสำหรับระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

2.4.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขปัญหาทัศนคติในเชิงลบ หรือการใช้ประโยชน์ทัศนคติในเชิงบวกของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติในการพัฒนาด้านการต้อนรับให้นำไปสู่ความ เป็นเลิศทางการท่องเที่ยว

1. **ด้านมิตรไมตรี** นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติในเชิงบวกต่อ
มิตรไมตรีของชาวเชียงราย โดยประทับใจในรอยยิ้ม ความมีน้ำใจและความเอื้ออาทร
จึงอยากให้ชาวเชียงรายรักษาความเป็นสยามเมืองยิ้มและจิตใจที่งดงามเช่นนี้เอาไว้
ตลอดไป แต่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม กล่าวคือ ต้องการให้ชาวบ้านในพื้นที่ของ
แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนทั่วไปเห็นความสำคัญของการสื่อสารด้วย
ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษให้มากขึ้น จะทำให้สามารถพูดคุย
แลกเปลี่ยนทัศนคติกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติด้วยความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น และจะ
ช่วยให้ชาวเชียงรายมีเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาเที่ยวซ้ำอีก โดยการ
แนะนำ/บอกต่อ ญาติมิตรให้มาท่องเที่ยวอีกด้วย

2. **ด้านความปลอดภัย** นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติต่อความ
ปลอดภัย ในการท่องเที่ยวภายในจังหวัดเชียงรายในเชิงบวก เนื่องจากจังหวัด
เชียงรายเป็นเมืองสงบ ไม่มีเหตุการณ์ร้ายและมีเจ้าหน้าที่บ้านเมืองสอดส่อง
ดูแลความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลาทำให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ อย่างไรก็ตามใน
บางกรณี พบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติอาจต้องประสบเหตุจากภัยธรรมชาติ
ภัยจากโรคระบาด ภัยจากการกระทำของบุคคล เช่น การโจรกรรม ปล้นจี้ ชิงทรัพย์
ซึ่งควรต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงทีจากผู้ประสบเหตุโดยการแจ้งเหตุด่วน
เหตุร้ายไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือแจ้งไปยังโรงพยาบาลที่ใกล้จุดเกิดเหตุที่สุด
ทั้งนี้การดำเนินงานด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวจะอยู่ในลักษณะของการ



ป้องกันมากกว่าการปราบปราม ซึ่งจะใช้มาตรการป้องกันภัยต่างๆ เช่น การเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของคนในท้องถิ่นต่อนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ การให้ความรู้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว การออกกฎหมายป้องกันความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การให้ความช่วยเหลือเมื่อนักท่องเที่ยวประสบอันตราย เป็นต้น

3. ด้านความสะดวกในการเดินทาง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติในเชิงบวก กล่าวคือ จังหวัดเชียงรายมีบริการรถโดยสารสาธารณะมากเพียงพอตามเส้นทางการท่องเที่ยวในอำเภอต่างๆ และเชื่อมโยงต่อไปยังจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนมีถนนหนทางที่ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่มีข้อเสนอแนะบางประการ คือ ควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศแก่พนักงานขับรถโดยสารรับจ้างต่างๆ เพื่อจะได้สื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เข้าใจมากขึ้นและจัดบริเวณจุดรับ-ส่งผู้โดยสารให้ชัดเจน เพื่อป้องกันมิให้พนักงานขับรถรับจ้างมารุมล้อมสร้างความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว

4. ด้านบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติต่อการบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในเชิงบวก โดยมองว่าสิ่งที่ชาวเชียงรายจัดให้ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยว ข้อมูลการท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ ผู้ซึ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวนั้นมีเพียงพอ และส่วนใหญ่เป็นมืออาชีพ บริการด้วยความจริงใจ โปรแกรมการท่องเที่ยวครบวงจรเส้นทางการท่องเที่ยวมีให้เลือกตามความต้องการ สามารถให้ความสะดวกในการเดินทาง การจองที่พัก การเตรียมรายการอาหารและการนำเที่ยวโดยใช้ภาษาต่างประเทศอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติได้แนะนำเพิ่มเติมในบางกรณี พบว่าผู้ประกอบการนำเที่ยวบางรายเขาเรียกเขาเปรียบด้านราคา โดยโก่งราคาสูง เพื่อขู่ว่านักท่องเที่ยว ตลอดจนโปรแกรมการท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันได้ จึงอยากให้เลิกพฤติกรรมเหล่านี้แล้วหันมาให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์สุจริต การมีจิตสำนึก การบริการนักท่องเที่ยวด้วยคุณาติมิตร เพื่อที่จะได้อยู่ในธุรกิจนี้ ตลอดจนมีลูกค้ามากขึ้นและยาวนานขึ้น ประกอบกับควรฝึกอบรมให้



ความรู้เพิ่มเติม และอาจมีการทดสอบเพื่อขอหรือต่อใบอนุญาตมีทัศนคติอาชีพ
อบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ด้านข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและวิธีการ
ท่องเที่ยวที่ถูกต้อง ตลอดจนมีจิตใจบริการ

5. ด้านบริการข้อมูลข่าวสาร นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติในเชิงบวก
ต่อข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อ
อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์คู่มือแนะนำเที่ยว แผ่นพับ/โบรชัวร์ ตลอดจนการบอกปากต่อปาก
ซึ่งก่อให้เกิดความต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายและหลังจาก
เดินทางมาถึงก็สามารถรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านการประชาสัมพันธ์ของสำนักงาน
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 2 การแนะนำจากนักท่องเที่ยวด้วยกัน
การแนะนำจากบริษัทนำเที่ยว/มัคคุเทศก์ การแนะนำจากชาวเชียงราย ตลอดจน
ป้ายบอกทางตามท้องถนนและมีข้อเสนอแนะในส่วนของการท่องเที่ยว
อยากให้ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแจกจ่ายแผนที่ประกอบคำอธิบายให้
มากขึ้น โดยแจกตามสถานที่พัก บริษัทนำเที่ยว/มัคคุเทศก์ ท่าอากาศยาน ท่าเรือ
สถานีขนส่งผู้โดยสาร ค่ายรถจักรยานเช่าเมือง เป็นต้น เพื่อเป็นการกระจายข้อมูล
ข่าวสารในวงกว้างและสะดวกต่อการที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะสามารถรับรู้
ข้อมูลข่าวสารได้

6. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
มีทัศนคติต่อโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่ทางจังหวัดเชียงรายจัดให้ในเชิงบวก
โดยมองว่าระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระบบการสื่อสาร ระบบน้ำประปา-ไฟฟ้า
ระบบสุขาภิบาล ถนนหนทาง การสาธารณสุข สวนสาธารณะ ทิวทัศน์สองข้างทาง
และการบริการ ด้านความรู้/การศึกษาในจังหวัดเชียงรายมีครบถ้วน และค่อนข้าง
สมบูรณ์ โดยเฉพาะบริเวณในตัวเมืองเชียงรายและบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจึงได้รับความสะดวกและสามารถตอบสนองความต้องการ
ของชีวิตได้ เมื่อยามที่ต้องเดินทางห่างไกลจากบ้าน ส่วนทัศนคติในเชิงลบที่
นักท่องเที่ยวอยากให้จังหวัดเชียงรายปรับปรุงให้ดีขึ้น คือ ห้องน้ำสาธารณะของ
ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในบางสถานที่สกปรก ส่งกลิ่นเหม็นและไม่มีการรักษา



จึงอยากให้มีการดูแลทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอตลอดจนปลูกฝังให้คนไทยใส่ใจในเรื่องการรักษาความสะอาดมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะดูแลทำความสะอาดแล้ว ยังควรปรับปรุงสภาพของห้องน้ำให้มีความปลอดภัย พร้อมใช้งาน ไม่ชำรุดทรุดโทรม มีไฟฟ้าให้แสงสว่างในยามค่ำคืน และตู้โทรศัพท์สาธารณะต่างๆ ควรมีการซ่อมบำรุงให้ใช้งานได้ตลอดเวลา มีไฟฟ้าส่องสว่างในยามค่ำคืน ตลอดจนควรมีบริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะให้นักท่องเที่ยว ได้รับความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร หรือหาข้อมูลเพิ่มเติมตามสถานที่ต่างๆ ด้วย

7. ด้านสถานที่พัก นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติต่อสถานที่พักในจังหวัดเชียงรายในเชิงบวก เนื่องจากโรงแรมขนาดใหญ่แต่ละแห่งที่มีชื่อเสียงมีขีดความสามารถในการพัฒนาเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่แขกที่มาพักค่อนข้างมาก โดยพนักงานมีความเชี่ยวชาญเป็นมืออาชีพ มีอัธยาศัยไมตรี เข้าใจลูกค้า มีความอ่อนน้อม จึงน่าจะเป็นแบบอย่างให้แก่โรงแรมขนาดกลาง-เล็ก ตลอดจนสถานที่พักรูปแบบอื่นๆ ที่จะพัฒนาปรับตัวในทิศทางเดียวกันเพื่ออำนวยความสะดวกและรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต ทั้งนี้จังหวัดเชียงรายมีสถานที่พักหลากหลายรูปแบบให้เลือกตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ราคาไม่แพงจนเกินไป หาได้ง่าย ห้องพักสะอาด มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และพนักงานบริการด้วยความเป็นมิตรทำให้อบอุ่นใจ

8. ด้านการอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติในเชิงบวกต่อการตรวจคนเข้าเมือง การตรวจหนังสือเดินทางเนื่องจากมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกและพูดจาสุภาพ เป็นมิตร ทำงานได้รวดเร็ว พอสมควรและหากมีปัญหา นักท่องเที่ยวสามารถขอคำแนะนำและได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี แต่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สำหรับช่วงเทศกาลการท่องเที่ยว หรือช่วงวันหยุดที่มีผู้คนพลุกพล่าน บริเวณด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอแม่สาย คนหนาแน่นมากทำให้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ล่าช้าไปบ้าง จึงควรเพิ่มช่องบริการให้มากขึ้น ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยและอยากให้มี



การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับอาคารสถานที่ เช่น สร้างอาคารรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีที่นั่งรอ ไม่ตากแดด มีน้ำดื่ม มีโทรทัศน์ และระบบ อินเทอร์เน็ตไว้คอยบริการ เป็นต้น

9. ด้านอาหารและภัตตาคาร นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีทัศนคติต่อด้าน อาหารและภัตตาคารในเชิงบวก เนื่องจากในจังหวัดเชียงรายมีร้านอาหาร/ภัตตาคาร ค่อนข้างมากมีทั้งอาหารท้องถิ่น อาหารไทยและอาหารนานาชาติ ซึ่งเป็นที่ถูกใจ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากโดยเฉพาะรสชาติอาหารที่ถูกปาก การบริการที่รวดเร็ว และเป็นมิตร ความหลากหลายของรายการอาหาร ส่วนทัศนคติในเชิงลบที่อยากให้ ปรับปรุง คือ ความสะอาดถูกหลักอนามัยของอาหาร บริเวณทั้งภายในและภายนอก ร้าน ควรจัดบรรยากาศให้ร่มรื่น สะอาดสะอาด น่านั่งรับประทาน ซึ่งจะทำให้กระตุ้น การบริโภคได้มากยิ่งขึ้น

3. บริบทด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

หัวข้อนี้เป็นการศึกษาศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์ทางการ ท่องเที่ยวของเชียงราย ได้แก่ ประสิทธิภาพของระบบขนส่งมวลชน ผลิตภัณฑ์ ท่องเที่ยวเชิงสปา มาตรฐานผลิตภัณฑ์และบริการเชิงสุขภาพและการนวดแผนไทย อาหารพื้นเมือง มาตรฐานผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) หัตถกรรม พื้นบ้าน บริการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวบ้านศิลปิน เชียงราย และการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผลิตภัณฑ์ทางการ ท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

3.1 ประสิทธิภาพของระบบขนส่งมวลชนเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัด เชียงราย (พิมพร ตรัสสอน และคณะ, 2550)

3.1.1 การเดินทางสู่เชียงราย

การเดินทางสู่เชียงราย นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงเชียงรายได้รวดเร็วที่สุด ทางเครื่องบิน โดยเชียงรายมี 2 สนามบิน แห่งหนึ่งนั้นเป็นสนามบินที่ใช้ในราชการ



กองทัพอากาศตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเชียงรายและอีกแห่งเป็นสนามบินพาณิชย์ ตั้งอยู่บริเวณตำบลบ้านคำ อำเภอเมือง สามารถรองรับเครื่องบินโดยสารขนาดใหญ่ ที่บินระหว่างประเทศได้ มีการติดตั้งอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย ซึ่งการคมนาคมสามารถแบ่งเป็น 3 แบบ คือ

3.1.1.1 การคมนาคมทางอากาศ

แต่ละวันมีเที่ยวบินสู่จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 กว่าเที่ยวบินตามความต้องการของแต่ละฤดูกาล โดยแยกเป็นการเดินทางจากกรุงเทพ-เชียงราย และ เชียงราย-กรุงเทพเป็นหลัก สายการบินที่เปิดให้บริการในปัจจุบัน คือ การบินไทย สายการบินแอร์เอเชียและสายการบิน วัน ทู โก (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด มหาชน) ที่ผ่านมามีการจัดเที่ยวบินระหว่างเชียงรายและเชียงใหม่ แต่ต้องยกเลิกไปเพราะไม่คุ้มค่าทางการลงทุน เนื่องจากต้นทุนสูง ใช้เวลาเวลานาน มีความไม่แน่นอน ทำให้ประชาชนไม่นิยม ปัจจุบันท่าอากาศยานเชียงรายรองรับการขนส่งผู้โดยสารเป็นหลัก และเป็นการขนส่งภายในประเทศ

3.1.1.2 การคมนาคมทางน้ำ

การคมนาคมทางน้ำเป็นการขนส่งและเดินทางโดยใช้แม่น้ำโขงหรือแม่น้ำล้านช้าง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายนานาชาติที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ นิเวศวิทยา มานุษยวิทยาและสังคม-วัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายมีท่าเทียบเรือที่อำเภอเชียงแสน และเชียงของ ส่วนใหญ่เป็นการขนส่งระหว่างประเทศ ท่าเทียบเรือที่อำเภอเชียงแสน ใช้สำหรับการติดต่อกับประเทศจีนตอนใต้ และบริเวณสามเหลี่ยมทองคำของพม่า ส่วนท่าเทียบเรือที่อำเภอเชียงของใช้ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เมืองห้วยทราย แต่มักใช้ในการขนส่งสินค้ามากกว่าการขนส่งผู้โดยสาร

3.1.1.3 การคมนาคมทางบก

การคมนาคมทางบกได้แก่ การเดินทางโดยรถยนต์หรือรถโดยสารประจำทาง และการเดินทางโดยรถไฟ สำหรับการเดินทางโดยรถยนต์มีหลายเส้นทาง ดังนี้



- เส้นทางนครสวรรค์-ลำปาง-พะเยา-เชียงราย
- เส้นทางนครสวรรค์-พิษณุโลก-แพร่-เชียงราย
- เส้นทางนครสวรรค์-ลำปาง-เชียงใหม่-เชียงราย

สำหรับการคมนาคมโดยทางรถไฟสู่ภาคเหนือตอนบน มีเส้นทางหลักเพียงเส้นทางเดียว โดยเริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร คือ เส้นทางกรุงเทพ-อยุธยา-ลพบุรี-นครสวรรค์-พิจิตร-พิษณุโลก-อุตรดิตถ์-เด่นชัย-ลำปาง-เชียงใหม่ ที่ใช้ทั้งการขนส่งผู้โดยสารและการขนส่งสินค้า

3.1.2 ระบบคมนาคมเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน

การเชื่อมการคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้านจากจังหวัดเชียงราย สามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศสหภาพพม่า ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยสามารถเชื่อมโยงการคมนาคมได้ทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ ได้แก่

1) ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

เขตเศรษฐกิจพิเศษอำเภอแม่สาย ติดต่อกับเมืองท่าชายฝั่งหลักของสหภาพพม่า โดยสะพานข้ามแม่น้ำสายที่ปลายทางหลวงหมายเลข 1 ตามทางหลวงสายเอเชีย หมายเลข R3B สำหรับการคมนาคมทางน้ำ ทำได้โดยใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าจากอำเภอเชียงแสนถึงเมืองยอนของสหภาพพม่าเป็นเส้นทางหลัก

2) ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

การเดินทางไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สามารถใช้การสัญจรทางน้ำ โดยใช้ท่าเรือจากบริเวณอำเภอเชียงของไปยังเมืองห้วยทรายแขวงบ่อแก้วและใช้ทางหลวงหมายเลข R3A ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเดินทางไปเมืองหลวงน้ำทา แล้วเข้าสู่ประเทศจีนตอนใต้ ส่วนประชาชนในพื้นที่มักใช้เรือหางยาววิ่งรับ-ส่งผู้โดยสารและสินค้าระหว่างอำเภอเชียงของประเทศไทยกับเมืองห้วยทรายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว



ด้านการขนส่งทางเรือระหว่างอำเภอเชียงแสนกับเมืองต้นผึ้งของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังมีปริมาณน้อย

3) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ปัจจุบันการเดินทางจากจังหวัดเชียงรายไปยังประเทศจีน ทำได้ 2 ระบบ ได้แก่

- การคมนาคมขนส่งทางน้ำ ใช้แม่น้ำโขงขนส่งสินค้าระหว่างไทย-จีน ซึ่งสามารถเดินเรือได้ประมาณ 8 เดือนต่อปี ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 2 วัน ลักษณะแม่น้ำโขงจะมีเกาะแก่งมาก ทำให้ยากลำบากต่อการเดินทางและต้องใช้พนักงานเดินเรือที่มีความชำนาญ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการคมนาคมขนส่งทางน้ำเน้นการขนส่งสินค้ามากกว่าการขนส่งมวลชน
- การคมนาคมขนส่งทางบก สามารถเลือกการเดินทางโดยใช้เส้นทางผ่านประเทศสหภาพพม่า ด้วยทางหลวงหมายเลข R3B จากท่าขี้เหล็กไปยังเชียงตุงและเข้าสู่ประเทศจีน หรือทางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้ทางหลวงหมายเลข R3A จากเมืองห้วยทรายแขวงบ่อแก้ว ไปยังเมืองหลวงน้ำทา เข้าสู่ประเทศจีนได้

3.1.3 ประสิทธิภาพของระบบขนส่งมวลชนในจังหวัดเชียงราย

เชียงรายเป็นหนึ่งในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนมีเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาในอนาคตโดยกำหนด “แผนยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงราย” ซึ่งมีเป้าหมายให้เชียงรายเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน เชื่อมกับเมืองสำคัญในภูมิภาคนี้ ได้แก่ เชียงใหม่-เชียงราย-เชียงตุง-เชียงราย-เชียงราย-เชียงราย (หลวงพระบาง) หรือเรียกสั้นๆ ว่า “ยุทธศาสตร์ 5 เชียง” (สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก อ้างถึงใน พิมพร ตรีสอน และคณะ, 2550) ยุทธศาสตร์หนึ่งที่น่าสนใจ คือ การพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้าทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ (Logistics) เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจชายแดน และการลงทุนเพื่อผลิตสินค้าส่งออก นอกจากนี้



ยังมุ่งไปที่การส่งเสริมให้เชียงรายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ
เพื่อนบ้านในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน

3.1.4 ปัญหาด้านระบบขนส่งมวลชนในจังหวัดเชียงราย

จากทัศนคติและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายด้าน
งานขนส่งมวลชนทางบก ทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นปัญหา ดังนี้ 1) แนวคิดริเริ่มให้
มีโครงการรถไฟฟ้าวรอบเมืองไม่ได้รับการตอบสนอง 2) ความไม่คุ้มค่าและไม่สามารถ
จัดบริการได้ตรงตามตารางเวลาที่กำหนดไว้ 3) ขาดผู้ลงทุนในระบบขนส่งมวลชน
4) ปัญหาขาดแคลนลานจอดรถ 5) ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 6) ปัญหา
การให้บริการ 7) ปัญหาความไม่พอเพียงของยานพาหนะ 8) ปัญหาด้านสภาพ
ของยานพาหนะ 9) ปัญหาสภาพแวดล้อมของสถานีขนส่ง 10) ปัญหาการขาดแคลน
อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก 11) ปัญหาความปลอดภัยจากชายแดน และการ
ขนส่งสินค้าหนีภาษีจากประเทศจีน รวมถึงการขนส่งแรงงานต่างด้าวเข้าเมือง
โดยผิดกฎหมาย และความไม่ปลอดภัยจากเหตุการณ์ความไม่สงบในประเทศ
เพื่อนบ้าน รวมถึง 12) ปัญหาการคมนาคมทางเลือก

3.1.5 ข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนเพื่อการท่องเที่ยว ที่ยั่งยืน

การจัดการระบบขนส่งมวลชน เพื่อการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ มี
ประเด็นที่ควรให้ความสำคัญและนำไปดำเนินการได้ ดังนี้

- จัดการให้รถสองแถววิ่งตามเส้นทางสัมปทานอย่างเคร่งครัด และการ
ควบคุมการเพิ่มจำนวนรถสองแถวอย่างเหมาะสมกับปริมาณ
นักท่องเที่ยวและความต้องการของตลาดท่องเที่ยว
- การตรวจเช็คตรวจสภาพรถสองแถวให้อยู่ในสภาพที่ดีเหมาะสมต่อการ
วิ่งรับ-ส่งผู้โดยสาร



- พัฒนาผู้ให้บริการใช้ถนนอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดอบรมเรื่องการจราจรและมารยาทการขับขี้อัและใช้มาตรการระยะยาว เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว
- พัฒนาระบบขนส่งมวลชนสาธารณะอื่นๆให้มีประสิทธิภาพและเป็นทางเลือกแก่นักเดินทางอย่างหลากหลาย
- เปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาลงทุนระบบขนส่งมวลชนสาธารณะให้มากขึ้น
- การควบคุมและประกาศราคามาตรฐานเพื่อป้องกันการโกงราคาของการให้บริการยานพาหนะ เพื่อเป็นหลักประกันแก่นักท่องเที่ยว

3.2 ศักยภาพและความพร้อมของการท่องเที่ยวเชิงสปา จังหวัด

เชียงราย (สุพรรณิการ์ ชวัลเมือง และคณะ, 2550)

ในแต่ละประเทศจะมีหลักการจำแนกตามรูปแบบบริการสปาที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ขึ้นอยู่กับการนำมาประยุกต์หรือผสมผสานให้มีลักษณะโดดเด่นตามการวางตำแหน่งสถานที่บริการหรือเป็นเอกลักษณ์สอดคล้องตามความต้องการตลาดแต่ละกลุ่ม ซึ่งล้วนแสวงหาการบำบัดฟื้นฟูสุขภาพทั้งที่เป็นสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตใจให้ได้รับการผ่อนคลายเพื่อเพิ่มพลังชีวิต

3.2.1 แนวทางพัฒนารูทกิจสปาในจังหวัดเชียงราย

ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดเชียงราย ได้ดำเนินงานตามนโยบายส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวหลายโครงการ โดยมีโครงการเชียงราย ล้านนาสปาซิตี้ (Chiangrai Lanna Spa City) เพื่อผลักดันให้จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดนำร่องในโครงการนี้ ซึ่งมีแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว 6 แห่ง ได้แก่ 1) น้ำพุร้อนป่าตึง ตำบลป่าตึง 2) น้ำพุร้อนโป่งพระบาท ตำบลบ้านคู 3) น้ำพุร้อนผาเสด็จ ตำบลคอยช้าง 4) น้ำพุร้อนห้วยทรายขาว ตำบลทรายขาว 5) น้ำพุร้อนแม่ชะจาน ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ และ 6) น้ำพุร้อนห้วยหมากเหลี่ยม ตำบลคอยช้าง



3.2.2 ธุรกิจสปา โอกาสสู่ธุรกิจโลก

สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (สทอ.) (อ้างถึงใน สุพรรณิการ์ ขวัญเมือง และคณะ, 2550) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ว่านับเป็นรูปแบบหนึ่งทางการท่องเที่ยวที่ถูกพัฒนาขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดเฉพาะทาง (Niche Market) และเป็นจุดขายสำคัญของการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay Tourism) อันจะเป็นผลดีต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวและประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีสถานที่พักผ่อนที่ให้บริการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังจำเป็นต้องดำเนินการวิจัยออกแบบการผลิตและพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรูปแบบใหม่ๆ ที่น่าสนใจและมีคุณภาพให้มากยิ่งขึ้น และพัฒนาระบบของการกำหนดมาตรฐานคุณภาพเพื่อได้ยกระดับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพเข้าสู่ระดับมาตรฐานสากลอย่างเพียงพอในการพัฒนาเสริมสร้างประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางแห่งการท่องเที่ยวคุณภาพระดับโลก (World Class Quality Destination) ของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนได้ในอนาคต

3.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสปาจากแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติ ในจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาของ ศศิธร รุ่งกิจเลิศกุล และคณะ (2550) พบว่า แนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติด้านการบริการนั้น สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด ได้แก่ การบริการนวด การบริการที่พัก/ห้องพัก การบริการอ่างอาบน้ำวนแบบรวม แยกชาย-หญิง การบริการอ่างอาบน้ำแบบส่วนตัวและการบริการอ่างอาบน้ำวนแบบส่วนตัว ส่วนด้านช่องทางการจัดจำหน่ายนั้น สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด ได้แก่ การจัดรวมอยู่ในโปรแกรมทัวร์ของบริษัทนำเที่ยวจัดและจำหน่ายผ่านทางเว็บไซต์



และจากการศึกษาพบว่าสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการในการพัฒนาแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติ คือ ด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ละครคาบในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ในด้านการตกแต่งและสภาพแวดล้อม ได้แก่ การจัดตกแต่งอาคาร/สถานที่แบบกลมกลืนธรรมชาติ การจัดตกแต่งอาคาร/สถานที่แบบล้านนา และนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านบุคลากร คือ พนักงานมีความรู้ความสามารถ มีความสุภาพอ่อนโยน มีความเข้าใจลูกค้า มีความสามารถโต้ตอบได้ดี และมีการติดต่อสื่อสารที่ดี โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมของความต้องการการพัฒนาแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติ ด้านบุคลากรในระดับมากที่สุด อีกทั้งกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้มีการพัฒนา

สำหรับแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมากที่สุด ได้แก่ การจัดให้มีห้องน้ำ/ห้องอาบน้ำที่สะอาดและเพียงพอ การจัดให้มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน การจัดให้มีร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และการจัดให้มีบริการตู้เก็บของ และที่สำคัญนักท่องเที่ยวยังต้องการการพัฒนาแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติ ด้านความปลอดภัยในระดับมากที่สุด คือ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยรอบบริเวณ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลบริเวณอ่างอาบน้ำรวม การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลบริเวณที่จอดรถ

โดยภาพรวมแล้ว ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติในทุกด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการในระดับมากที่สุด ด้านคุณสมบัติของบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ด้านความปลอดภัย ด้านการตกแต่งและสภาพแวดล้อม

3.4 ศักยภาพผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของ

จังหวัดเชียงราย

จากผลการศึกษาของ ศุภสิน สุริยะ และคณะ (2549) เรื่อง “ศักยภาพผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดเชียงราย” มุ่งหวังใน



การศึกษาถึงมาตรฐานของผลิตภัณฑ์และบริการเชิงสุขภาพที่มีการให้บริการใน จังหวัดเชียงราย ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. จังหวัดเชียงรายมีสถานประกอบการที่ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 3 แห่ง คือ โรงพยาบาลแม่ลาว โรงพยาบาลพะเยาเมืองราย และวิทยาลัย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. สถานประกอบการในจังหวัดเชียงราย ยังไม่มีความพร้อมในการ ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้
3. ผู้รับบริการมีความต้องการด้านคุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษา คุณภาพในการให้บริการ ศิลปวัฒนธรรม การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การบริหาร จัดการและลักษณะทางกายภาพ ในระดับมาก
4. ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพในการให้บริการ ลักษณะทาง กายภาพ คุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษาศิลปวัฒนธรรม การรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการ ระดับมาก

จากผลการวิจัย จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าจังหวัดเชียงราย ยังไม่สามารถเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ในปัจจุบันหรือภายในระยะเวลาอันใกล้นี้ ทั้งนี้เนื่องจาก ยังขาดความพร้อมของสถานประกอบการและการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐ อย่างไรก็ตาม หากต้องการให้เชียงรายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ปัจจัย สำคัญที่สุดต่อความสำเร็จ คือ การดำเนินงานของภาครัฐ ที่เปรียบเสมือน พันเฟืองใหญ่ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยรัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ที่ เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมกันกำหนดนโยบาย มาตรการและแผนปฏิบัติการ ดำเนินการ ในเชิงบูรณาการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในภาคการปฏิบัติจริงและจะต้องจัดสร รงบประมาณให้พอเพียงสำหรับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นที่รู้จัก และมีมาตรฐาน ตลอดจนคุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลถึง รายได้และความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศต่อไป



3.5 ศักยภาพและความพร้อมของการนวดแผนไทย จังหวัดเชียงราย

ธุรกิจการนวดแผนไทย กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวพักผ่อนที่ให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพตนเอง ประกอบกับวิถีภูมิปัญญาของชาวเชียงรายที่อาศัยธรรมชาติในการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ ด้วยภูมิความรู้ทางการแพทย์พื้นบ้านที่สั่งสมมาจากรบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นธุรกิจขนาดเล็กในครอบครัว

จากผลการศึกษาของ ยุพิน หนีใจเจริญ และคณะ (2549) เกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย พบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของผู้ประกอบการอยู่ในระดับที่ต่ำมากและถึงแม้นักท่องเที่ยวบางส่วนจะยังไม่เคยได้รับบริการการนวดมาก่อนแต่มีความต้องการที่จะนวดหากมีโอกาส นั้นแสดงว่าตลาดของการนวดแผนไทยยังสามารถที่จะพัฒนาไปได้อีก เพราะมีลูกค้าที่คาดหวังในอนาคตอีกมาก ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องรูปแบบการนวดที่เป็นจุดเด่นของชาวเชียงรายมากนัก แต่เน้นไปที่รูปแบบของการบริการมากกว่า เช่น บริการด้วยบรรยากาศไม้ตรีที่ดี ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการนวดกับลูกค้า ไม่โกงเวลาลูกค้า จึงทำให้ลูกค้าประทับใจส่วนตัวผู้ประกอบการเองมีศักยภาพที่จะบริหารกิจการนวดแผนไทยได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) สถานประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายมีความโดดเด่นในเรื่องของการให้บริการของพนักงานนวดที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการนวดแผนไทยอยู่ในระดับที่ทำให้ลูกค้าทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติประทับใจ อีกทั้งยังมีบรรยากาศไม้ตรี มีความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่เอาเปรียบลูกค้า รวมทั้งได้มีการนำสมุนไพรพื้นบ้านมาให้บริการร่วมกับการนวดอีกด้วย



2. ด้านราคา (Price) นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมีความพึงพอใจในด้านราคาค่าบริการ เนื่องจากการได้รับการเปรียบเทียบราคากับสถานประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดทางภาคใต้

3. ด้านการจัดจำหน่าย (Place) สถานประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวและที่พักอาศัย ทำให้เกิดความสะดวกกับนักท่องเที่ยวในการใช้บริการ

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) สถานประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่มีการให้บริการนักท่องเที่ยว โดยสามารถให้บริการนอกสถานที่ได้ เช่น ถ้านักท่องเที่ยวพักอยู่ที่โรงแรมก็สามารถเรียกให้พนักงานนวดไปให้บริการที่โรงแรมได้ เป็นต้น

ทั้งนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในหลายๆ ด้าน เช่น ความพร้อมทางด้านเงินทุน บุคลากร การประสานงานกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน ต่างคนต่างทำการพัฒนา โดยไม่มีการหลอมรวมแนวทางการแก้ไขหรือพัฒนาธุรกิจนี้เป็นการทำธุรกิจด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ขาดจุดขายที่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจที่จะหวนกลับมาใช้บริการในครั้งต่อไปแต่ในที่ประชุมก็พยายามที่จะหาแนวทางแก้ไขและค้นหาคำตอบเพื่อค้นหาความเป็นเอกลักษณ์หรือจุดเด่นในการให้บริการการนวดแผนไทย เช่น มีการจัดสถานที่แบบล้านนา โดยเน้นความเป็นล้านนาและธรรมชาติ ไม่ต้องใช้วัสดุที่มีราคาแพง นำเอาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมของการนวด เช่น การนวดแบบย่ำขางมาใช้ในการให้บริการ

ข้อเสนอแนะในการประกอบการนวดแผนไทย มีดังนี้

1. ควรมีการจัดตั้งชมรมผู้ประกอบการนวดแผนไทยขึ้น เพื่อให้ผู้ประกอบการเกิดความเข้มแข็งและสามารถต่อรองกับภาครัฐได้
2. ส่วนราชการควรเข้ามาช่วยจัดระเบียบของธุรกิจการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงรายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมิให้เกิดการแย่งลูกค้ากันเอง



3. ควรมีความร่วมมือกันระหว่างสถานประกอบการและส่วนราชการเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ธุรกิจการนวดแผนไทยเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
4. ควรมีการจัดอบรมมาตรฐานการให้บริการนวดแผนไทยจากส่วนราชการในด้านการนวด ด้านมารยาทการนวดและภาษา เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
5. ส่วนราชการควรเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องการหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนด้านการลงทุนให้มากขึ้น
6. ควรมีการส่งเสริมให้สถานประกอบการนวดแผนไทยในจังหวัดเชียงราย มีการจัดร้านแบบล้านนา โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ราคาไม่แพงและจัดร้านให้โล่งโปร่ง สามารถมองเห็นจากด้านนอกได้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกค้าเข้าใจผิดว่ามีธุรกิจอื่นแอบแฝง
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านภาษีควรอธิบายในเรื่องการเสียภาษีให้กับผู้ประกอบการได้เข้าใจ
8. รูปแบบการแต่งกายของพนักงานนวดควรเน้นแบบพื้นเมือง เช่น อากะโศก เสื้อผ้าพื้นเมือง เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์และดึงดูดลูกค้า
9. ผู้ประกอบการควรศึกษาวิธีการการนวดแบบอย่าง่าง เพื่อนำมาให้บริการกับลูกค้าเป็นการสร้างจุดขายที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด
10. สาธารณสุขจังหวัดเชียงรายควรมีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอยู่แล้ว ผู้ประกอบการควรเข้าไปติดต่อเพื่อจะได้มีแนวทางในการพัฒนาธุรกิจของตนเอง
11. ควรจัดทำป้ายโฆษณาที่ชัดเจน อ่านง่ายและนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าใจ
12. ควรมีการแยกห้องนวดเพื่อให้บริการเรื่องความเป็นส่วนตัวมากขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ



3.6 ศักยภาพและความพร้อมของอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาของ ศรีสมร คุณาภรดินทร์ และคณะ (2549) พบว่า เชียงราย มีแหล่งอาหารการกินให้เลือกสรรหลายแหล่ง หลายประเภท หลากราคา หลากสถานที่และหลากหลายรูปแบบ เช่น อาหารไทย จีน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เวียดนาม อิตาลี ฯลฯ ซึ่งมีทั้งมังสวิวัติหรืออาหารเจ ฟาสต์ฟู้ด อาหารตามสั่ง และข้าวแกง เป็นต้น แต่ที่ได้ความนิยมมากที่สุดคืออาหารพื้นเมือง แหล่งจำหน่ายอาหารมีทั้งในสนามบิน ที่พัก แหล่งการค้าพาณิชย์ ในเมือง นอกเมือง ตามชุมชน ตลาดสด ตลาดโต้รุ่ง ร้านอาหาร ภัตตาคาร สวนอาหาร ศูนย์อาหารในห้างสรรพสินค้า อาหารบริการจัดส่งถึงที่พัก (Delivery) ผับ บาร์และสถานบันเทิงรูปแบบอื่น เป็นต้น โดยมีจำหน่ายทั้งกลางวันและกลางคืน จากการศึกษาทัศนคติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวโดย เฉลิมชัย คำแสน และคณะ (2550) พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติส่วนใหญ่ต้องการรับประทานอาหารพื้นเมืองมากที่สุด รองลงมาคือ อาหารจากร้านอาหารขึ้นชื่อในจังหวัดและอาหารตามสั่ง

3.6.1 การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวด้านการใช้บริการอาหาร

จากการศึกษาของ เฉลิมชัย คำแสน และคณะ (2550) พบว่า การเลือกใช้บริการการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยวใช้บริการเกี่ยวกับร้านอาหารมากที่สุด รองลงมา คือ นวดแผนโบราณและธุรกิจบันเทิง

นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าประเภทของฝากมากที่สุด รองลงมา คือ ของที่ระลึกและอาหาร-เครื่องดื่ม

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการรับประทานอาหารพื้นเมืองมากที่สุดรองลงมาคือ อาหารจากร้านอาหารขึ้นชื่อในจังหวัดและอาหารตามสั่ง

เมื่อพิจารณาผลการสำรวจนักท่องเที่ยวในด้านความต้องการทางด้านสินค้าเพิ่มเติม พบว่า ต้องการสินค้าพื้นเมืองมากที่สุด รองลงมา คือ สินค้า OTOP และสินค้าของที่ระลึก

นักท่องเที่ยวที่มีถิ่นอาศัยต่างกันเลือกประเภทอาหารแตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะนิยมเลือกรับประทานอาหารจากร้านอาหารขึ้นชื่อในจังหวัดมากที่สุด ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาจากภาคอื่นๆ ต่างนิยมเลือกรับประทานอาหารพื้นเมืองมากที่สุด

3.6.2 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเห็นว่าควรมีการส่งเสริมและพัฒนาร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว เรียงตามลำดับ ดังนี้ สนับสนุนส่งเสริมให้อาหารพื้นเมืองเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย จัดทำชื่อและรายละเอียดของอาหารพื้นเมืองเป็นภาษาต่างประเทศสนับสนุนให้อาหารพื้นเมืองเป็นของฝากจากเชียงราย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น จังหวัด ชมรมร้านอาหาร ฯลฯ ส่งเสริมอาหารพื้นเมืองและพนักงานบริการแต่งชุดล้านนาและมีการร่ายแบบไทยๆ สร้างความประทับใจครั้งแรกด้วยอาหารพื้นเมือง โดยมือแรกในเชียงราย ต้องเป็นอาหารพื้นเมือง ส่งเสริมให้ร้านอาหารทุกร้านมีรายการอาหารพื้นเมือง พัฒนาการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศของพนักงานบริการ ปรับปรุงรสชาติของอาหารพื้นเมืองให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์อาหารและร้านอาหารพื้นเมืองทั้งในด้านลักษณะและวิธีรับประทาน ประชาสัมพันธ์ร้านอาหารพื้นเมืองที่ได้มาตรฐานในสื่อต่างๆ จัดทำแผนที่หรือป้ายบอกที่ตั้งร้านอาหารพื้นเมืองให้ชัดเจน

ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นว่าควรส่งเสริมและพัฒนาร้านอาหารพื้นเมืองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว เรียงตามลำดับ ดังนี้ จัดทำแผนที่หรือป้ายบอกที่ตั้งร้านอาหารให้ชัดเจน สร้างความประทับใจครั้งแรกด้วยอาหารพื้นเมือง โดยมือแรกในเชียงรายต้องเป็นอาหารพื้นเมืองประชาสัมพันธ์อาหารพื้นเมืองทั้งในด้านลักษณะและวิธีรับประทาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น จังหวัด ชมรมร้านอาหาร ฯลฯ ส่งเสริมอาหารพื้นเมือง สนับสนุนส่งเสริมให้อาหารพื้นเมืองเป็นของฝากจากเชียงราย สนับสนุนส่งเสริมให้อาหารพื้นเมืองเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย ปรับปรุง



รสชาติของอาหารพื้นเมืองให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว พัฒนาการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศของพนักงานบริการ ส่งเสริมให้ร้านอาหารทุกร้านมีรายการอาหารพื้นเมือง พนักงานบริการแต่งชุดล้านนาและมีมารยาทแบบไทยๆ จัดทำชื่อและรายละเอียดของอาหารพื้นเมืองเป็นภาษาต่างประเทศ การประชาสัมพันธ์ร้านอาหารพื้นเมืองในรูปแบบสื่อต่างๆ

3.6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาบริการด้านอาหาร

แนวทางการพัฒนาบริการอาหารแก่นักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ควรมีแนวทางดำเนินงานต่อไปนี้ 1) ธุรกิจร้านอาหารที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยว ควรเป็นอาหารพื้นเมืองเพราะนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติส่วนใหญ่ต้องการรับประทานมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติใช้จ่ายในการซื้อสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่มมากที่สุด 2) มุ่งพัฒนาความสะอาด และสุขอนามัยทั้งในการปรุง การได้มาซึ่งวัตถุดิบ การใช้ภาชนะ การตกแต่งร้าน การแต่งกายของผู้ขายและการปล่อยมลพิษในกระบวนการผลิต (น้ำทิ้ง ขยะเปียก และการใช้เชื้อเพลิงอย่างประหยัด เป็นต้น) และ 3) ควรรักษาอัตลักษณ์ด้านสีสันและรสชาติของอาหารพื้นเมืองให้เป็นแบบดั้งเดิมมากที่สุด

3.7 การพัฒนามาตรฐานของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ไปสู่สินค้าที่ระลึกในจังหวัดเชียงราย

การศึกษาลิขิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในหัวข้อนี้ อาศัยผลการศึกษาของ อรพรรณ จำพูน และคณะ (2550) สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จังหวัดเชียงราย ได้ดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ พ.ศ.2544 เป็นต้นมา ตามนโยบายของรัฐบาลจนถึงปัจจุบัน ใน พ.ศ.2545 มียอดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นรายได้เข้าสู่จังหวัดเชียงรายถึง 878 ล้านบาท และใน พ.ศ.2546 มียอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์นับถึงเดือนสิงหาคม คิดเป็นรายได้มากถึง 813 ล้านบาท

จากผลการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) ประจำปี 2546 พบว่า ใน พ.ศ.2545 ครั้วเรือนมีรายได้เฉลี่ย 14,653 บาท/คน/ปี ใน พ.ศ.2546 ครั้วเรือนมีรายได้เฉลี่ย 18,176 บาท/คน/ปี โดยเพิ่มขึ้นคนละ 3,523 บาท/คน/ปี ต่ำกว่าเกณฑ์รายได้ 20,000 บาท ซึ่งสำนักงานจังหวัดเชียงรายมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนผ่านเกณฑ์นี้ให้ได้ภายในปี 2549 โดยมีครัวเรือนเป้าหมายจำนวน 117,896 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนที่จัดเก็บข้อมูล จปฐ. 190,515 ครัวเรือน ดังนั้น การบรรลุเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำของประชากรในชุมชนสามารถนำโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนยกระดับรายได้เข้าสู่เกณฑ์ดังกล่าวได้ในอนาคตอันใกล้ ทั้งยังเป็นบริการเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้อย่างสอดคล้องและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

3.7.1 ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดเชียงราย

ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์บางส่วนของจังหวัดเชียงรายนี้นี้ เป็นผลการศึกษาที่เลือกตัวอย่างจาก 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอพาน และอำเภอเวียงชัย มีทั้งสิ้น 119 กลุ่ม 221 ผลิตภัณฑ์ โดยแยกออกเป็นผลิตภัณฑ์ของอำเภอแม่สาย 23 กลุ่ม 72 ผลิตภัณฑ์ อำเภอพาน 81 กลุ่ม 111 ผลิตภัณฑ์ และอำเภอเวียงชัย 15 กลุ่ม 38 ผลิตภัณฑ์ แต่ละผลิตภัณฑ์มีระดับดาวแตกต่างกันออกไป และบางผลิตภัณฑ์ไม่มีดาว ซึ่งหมายถึง ไม่ได้ส่งผลิตภัณฑ์ OTOP เข้าสู่การจัดสรรดาวระดับประเทศของกรมการพัฒนาชุมชนในปี 2547 (อาจเนื่องมาจากมีหลายผลิตภัณฑ์ จึงได้เลือกส่งบางผลิตภัณฑ์เท่านั้น) และกรมการพัฒนาชุมชนกำลังดำเนินการจัดสรรดาวระดับประเทศครั้งถัดมาในปี 2549

3.7.2 ความคาดหวังต่อผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของนักท่องเที่ยว

การสำรวจความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดเชียงราย ด้านทัศนคติที่มีต่อรสชาติ ความคงทน ความสวยงาม สรรพคุณและปัจจัยอื่นๆ ของผลิตภัณฑ์และบริการ โดยสำรวจ



ความคาดหวังผ่านนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังในด้านคุณภาพรูปแบบบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด และลักษณะผลิตภัณฑ์ในระดับมาก ในด้านของราคาผู้ให้สัมภาษณ์คาดหวังที่จะได้ซื้อผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในราคาที่ยุติธรรม แต่มีเพียงผู้ให้สัมภาษณ์รายเดียวเท่านั้นที่คาดหวังด้านราคาว่าควรอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวเน้นที่ผลิตภัณฑ์ เมื่อได้ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการแล้วยินดีจ่ายให้เหมาะสมตามคุณค่าของผลิตภัณฑ์ ในด้านช่องทางการจำหน่ายนั้น มี 1 ราย ที่คาดหวังให้มีการกระจายการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อย่างกว้างขวาง มี 3 ราย ที่ต้องการให้มีศูนย์กลางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และมี 15 ราย ที่ต้องการให้วางจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ยังแหล่งจำหน่ายที่สะดวกต่อผู้ซื้อ ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาดมีผู้ซื้อ 8 ราย ที่คาดหวังให้มีการส่งเสริมการตลาดและคิดว่าควรจัดให้มีการส่งเสริมการตลาดอย่างมาก

3.7.3 รูปแบบการตั้งราคาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

วิธีการกำหนดราคาสินค้า ผู้ขายส่วนมากได้กำหนดราคาสินค้าตามต้นทุน โดยกำหนดระดับราคาสินค้าต่ำกว่าผู้ขายรายอื่นในกลุ่มสินค้าเดียวกัน

วิธีการจำหน่ายสินค้าส่วนมากเป็นการขายทั้งเงินสดและเงินเชื่อ โดยวิธีการให้เครดิตแก่ลูกค้า ส่วนมากจะอยู่ในระหว่าง 16 - 30 วัน

3.7.4 ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

วิธีการขายผลิตภัณฑ์ มีการขายปลีกและขายส่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ซึ่งพื้นที่ในการจัดจำหน่าย ส่วนมากเป็นการจำหน่ายในร้านค้าชุมชน

ลักษณะช่องทางการจัดจำหน่าย ส่วนมากจะเป็นการจำหน่ายจากกลุ่มผู้จำหน่ายสู่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภค

วิธีการจำหน่ายสินค้าได้จำหน่าย ณ ที่ทำการหรือร้านค้าของชุมชนและร่วม
งานการแสดงผลสินค้าของชุมชนที่ภาคราชการหรือเอกชนจัดขึ้นในระดับที่ใกล้เคียงกัน

วิธีการหาลูกค้า ผู้ขายส่วนมากหาลูกค้าเองโดยกิจกรรมการส่งเสริมการขาย

วิธีการหาลูกค้าต่างประเทศ ผู้ขายส่วนมากหาลูกค้าเองโดยกิจกรรมการ
ส่งเสริมการขายและวิธีอื่นๆ และกลุ่มลูกค้าส่วนมากเป็นลูกค้าหรือผู้บริโภคในชุมชน
และบริเวณใกล้เคียง

3.7.5 การส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

การขายส่วนใหญ่มีการส่งเสริมการตลาด โดยวิธีการส่งเสริมการตลาด
ส่วนมากเป็นการขายโดยพนักงานหรือสมาชิกในชุมชนและการร่วมงานแสดงผลสินค้า
และวิธีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ขายส่วนมากใช้การโฆษณา
และประชาสัมพันธ์ผ่านทางใบปลิว รองลงมา ได้แก่ ทางภาคอื่นๆ เช่น การชวน
ป้ายผ้าประชาสัมพันธ์ในจุดที่สำคัญต่างๆ เช่น ในตัวเมือง ตามสะพานลอยแต่ละ
จุดบนถนนไปอำเภอแม่สาย เป็นต้น

โดยสร้างความประทับใจแก่ลูกค้าด้วยการรับประกันและรับคืนสินค้า ซึ่ง
ส่วนมากได้เฉพาะผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์บางอย่าง

3.8 ศักยภาพของหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านในการสนับสนุน การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

งานหัตถกรรมของชาวล้านนาในจังหวัดเชียงรายไม่ได้ขึ้นชื่อแต่เฉพาะ
เครื่องปั้นดินเผาเท่านั้น แต่ยังมียานหัตถกรรมอื่นอีกหลากหลาย ปัจจุบันงานหัตถกรรม
ของท้องถิ่นกลายเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้ท้องถิ่นเป็นอย่างมาก
ด้วยกลายเป็นค่านิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่จะต้อง
ซื้อหาสินค้าของที่ระลึกเพื่อเป็นของตนเองและของฝากญาติมิตร จึงก่อเกิดงานและ
รายได้ให้กับคนในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นมาก บางแห่งมีฝีมือดีถึงกับกลายเป็นแหล่ง



ผลิตขนาดใหญ่กันทั้งหมู่บ้าน เป็นทั้งแหล่งค้าปลีก ค้าส่งและแหล่งท่องเที่ยวไปด้วยในตัว (ปริญญา แก้วโพธิ์ และคณะ, 2550)

3.9 ศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาของ เพทาย บำรุงจิต และคณะ (2549) มุ่งศึกษาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศึกษาความพร้อมและศักยภาพของภาคีเครือข่ายชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย รวมถึงเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการของภาคีเครือข่ายชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมจังหวัดเชียงรายในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

การศึกษาใช้กลุ่มพื้นที่ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ (2) กลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวปานกลาง ได้แก่ อำเภอแม่สรวย อำเภอพาน อำเภอแม่จัน อำเภอเวียงป่าเป้า และอำเภอแม่ฟ้าหลวง (3) กลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวต่ำ ได้แก่ อำเภอแม่ลาว อำเภอพญาเม็งราย อำเภอป่าแดด อำเภอเทิงกิ่ง อำเภอเวียงเชียงรุ้ง และกิ่งอำเภอดอยหลวง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา และศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย มีด้วยกัน 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มวัดและพระธาตุเจดีย์ กลุ่มโบราณสถาน กลุ่มศิลปะและสถาปัตยกรรม กลุ่มงานประเพณี และกลุ่มวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

3.10 รูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวบ้านศิลป เชียงราย

จากการศึกษาของ พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง และคณะ (2549) พบว่า จังหวัดเชียงรายมีจุดแข็งและอัตลักษณ์เด่นอีกประการที่สำคัญยิ่งของการท่องเที่ยว

เชิงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม คือ การเป็นแดนดินถิ่นสถำ เมืองศิลปิน 100 ชีวิต คุณลักษณะพิเศษของการเป็นแหล่งศูนย์รวม “บ้านศิลปิน” หรือที่ชาวล้านนาเรียกกันว่า “สถำ” ซึ่งหมายถึง “ช่างผู้รังสรรค์งานศิลป์” ไม่ว่าจะเป็น งานไม้แกะสลัก งานปั้น งานจิตรกรรม และงานสถาปัตยกรรม ที่มารวมตัวกันอยู่ที่เชียงราย มีการสร้าง “หอศิลป์” เพื่อเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์และเผยแพร่งานศิลป์ของกลุ่มปัจจุบัน มีการรวมตัวของศิลปินสาขาต่างๆ เกือบ 100 ท่าน

บทบาทสำคัญของสถำทั้ง 2 กลุ่ม คือ การสร้างสรรค์งานศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สถำแต่ละคนมีแนวทางสร้างสรรค์งานศิลป์ในแบบฉบับของตนเอง บางสถำมุ่งประติมากรรมที่แอบอิงหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา ขณะที่บางสถำสนใจและทุ่มเทกับงานแกะสลักไม้ และบางสถำมุ่งมั่นกับภาพเขียนสี แนวอิมเพรสชันนิสม์ ทั้งนี้ ยังมีสถำฝีมือดีอีกมากที่ไม่สามารถกล่าวถึงได้หมด ต่างก็สร้างผลเชิงบวกอย่างชัดเจนต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้มุ่งเข้ามาเยี่ยมบ้านศิลปินเหล่านี้เพื่อจะได้พูดคุย ได้เห็นขั้นตอนการผลิตงานศิลป์แบบสดๆ ได้แลกเปลี่ยนมุมมองทางศิลปะและปรัชญาตะวันออก-ตะวันตก รวมถึงสามารถอุดหนุนและหอบหิ้วงานศิลป์ของสถำที่ชมชอบกลับไปประเทศตนได้อีกด้วย นี่จึงเป็นอีกเสน่ห์หนึ่งของการท่องเที่ยวในเชียงราย

3.10.1 ลักษณะการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

ลักษณะการท่องเที่ยวบ้านศิลปินในจังหวัดเชียงราย มีด้วยกัน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวบ้านศิลปินเจ้าของงานศิลปะที่เสียชีวิตแล้ว 2) การท่องเที่ยวบ้านศิลปินเจ้าของงานศิลปะที่ยังมีชีวิตอยู่ 3) การท่องเที่ยวบ้านศิลปินที่เป็นสถานที่ที่ศิลปินมีความผูกพัน

3.10.2 ศักยภาพและความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ได้พบว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบวันเดียว โดยมีวัดร่องขุนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุด รองลงมาเป็นแม่สาย พระตำหนักดอยตุง ส่วนการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน



ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวมากเป็นอันดับ 6 โดยมี เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ เป็นศิลปินที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดคนนอกจากนี้นักท่องเที่ยวมีความคิดว่าศิลปินเชียงราย ถือเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายที่ไม่เหมือนที่อื่น

3.10.3 ความพึงพอใจและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชมบ้านศิลปิน

การสำรวจทัศนคติและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับรู้และรู้จักศิลปินเชียงรายผ่านสื่อต่างๆ ร้อยละ 68 รู้จักจากผลงานที่ศิลปินสร้างสรรค์ไว้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ร้อยละ 30 รู้จักจากการที่เชียงรายเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นชื่อทางด้านแหล่งรวมศิลปินมีฝีมือ ร้อยละ 29 และนักท่องเที่ยวคิดเห็นว่าศิลปินเชียงรายถือเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ร้อยละ 63 จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจที่จะเข้าเยี่ยมชมเยือนบ้านศิลปินมากถึงร้อยละ 89 ของนักท่องเที่ยวที่ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม

ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวหากได้เข้าชมบ้านศิลปิน 5 ลำดับแรก ได้แก่ ได้ชมผลงานศิลปะ ได้พักผ่อนหย่อนใจ ได้พบปะและพูดคุยกับศิลปิน ได้รับการอธิบายผลงานจากนิทรรศการและได้รับเอกสารแนะนำผลงาน

3.10.4 รูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวบ้านศิลปิน

รูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวบ้านศิลปินเชียงราย โดยมุ่งไปที่ศิลปินร่วมสมัยในกลุ่มอนุภาคน้ำโขง ได้แก่

- **กลุ่มที่ 1** เป็นศิลปินที่ดำเนินแนวทางของภูมิปัญญาดั้งเดิมของอนุภาควัฒนธรรมล้านนา ควบคู่กับการทำงานหัตถกรรม
- **กลุ่มที่ 2** เป็นกลุ่มศิลปินกลุ่มก่อนสมัยใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มต้นทางและเป็นแรงบันดาลใจของศิลปินร่วมสมัย ศิลปินกลุ่มนี้โดยส่วนใหญ่ได้ยุติบทบาทของตนเองและมีหลายท่านที่เสียชีวิตแล้ว
- **กลุ่มที่ 3** เป็นกลุ่มศิลปินที่เรียกว่ากลุ่มบุกเบิกศิลปะสมัยใหม่ ได้แก่ ถวัลย์ ดัชนี, เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ และ ดำรง วงศ์อุปราช

- **กลุ่มที่ 4** เป็นกลุ่มศิลปินร่วมสมัยที่มีบทบาททั้งทางศิลปกรรมและทางสังคมในปัจจุบัน ซึ่งมีอยู่ประมาณ 11-15 ท่าน

3.11 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

จากสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ เขต 2 (เชียงราย) ใน พ.ศ.2548 มีผู้มาเยือน 1,148,173 คน ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ.2547 ที่มีผู้มาเยือนในจังหวัดเชียงราย 1,149,101 คน โดยใน พ.ศ.2548 แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 864,860 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีจำนวน 283,313 คน คิดเป็นร้อยละ 25 นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่นิยมมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายมากที่สุด คือ ชาวฝรั่งเศสและอเมริกัน ตามลำดับ

3.11.1 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

จากผลการศึกษาของ เนติชัย คำแสน และคณะ (2550) พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ศึกษาโดยพิจารณาถึงการเลือกแหล่งท่องเที่ยว การเลือกใช้บริการ การใช้จ่ายสินค้า ช่วงเวลาที่ต้องการมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เหตุผลที่มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย การเลือกประเภทที่พักและการรับทราบข้อมูลการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายจากกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามสรุปได้ดังนี้

1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวชาวไทย

กล่าวโดยสรุป จากการสำรวจพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย พบว่า เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีช่วงอายุ 20 - 30 ปี มากที่สุด ประกอบอาชีพพนักงานธุรกิจเอกชนมากที่สุด



ซึ่งมีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากภาคเหนือ และเป็นผู้ที่เคยเดินทางมาเที่ยวเชียงราย 2 - 4 ครั้งมากที่สุด ในการเดินทางของ นักท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัวและส่วนใหญ่เลือกท่องเที่ยวจากการตัดสินใจด้วยตนเอง

2) พฤติกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากการสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดเชียงราย ผ่านกลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง สามารถสรุปตามประเด็นที่ต้องการได้ ดังนี้

- นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีอัตราส่วนเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน
- แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมท่องเที่ยว คือ ค่านพรมแดน แม่สาย รองลงมา คือ ไนท์บาซาร์ สถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจมากที่สุด คือ ดอยตุงและพระตำหนักดอย
- นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมเลือกที่พักราคาต่ำกว่า 500 บาท/คืนมากที่สุด เป็นที่พักประเภทโรงแรม
- เหตุผลสำคัญในการตัดสินใจมาเที่ยวเชียงรายของนักท่องเที่ยวต่างชาติ คือ อากาศดี นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทราบข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดเชียงรายจากวารสารด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด
- นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความต้องการสินค้าเพิ่มเติมในด้านของฝาก และของที่ระลึก นักท่องเที่ยวต้องการการบริการเพิ่มเติมในเรื่องการคมนาคมที่สะดวกและประสบปัญหาด้านการคมนาคม

จากการวิจัยที่พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติส่วนใหญ่จะพักในเชียงรายจำนวน 2 คืน ซึ่งในข้อเสนอแนะได้เสนอให้เพิ่มเส้นทางท่องเที่ยว

3.12 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาของ จิรภา ศักดิ์กิตติมาลัย และคณะ (2550) พบว่า ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีความคาดหวังมาก เกี่ยวกับสินค้า/ของที่ระลึก โรงแรม/ที่พัก สถานที่ท่องเที่ยว ภัตตาคาร/ร้านอาหาร ในด้านบริษัทยาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก มีความคาดหวังระดับปานกลาง ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตั้งความคาดหวังในทุกเรื่องในระดับปานกลาง

สรุปภาพรวม ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย ต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายแตกต่างกัน ส่วนความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายไม่แตกต่างกัน

3.13 อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยของ เกศกนก ชุ่มประคิษฐ์ และคณะ (2549) พบว่า อัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย มี 2 รูปแบบ คือ อัตลักษณ์แห่งล้านนากับอัตลักษณ์ของเชียงรายเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการหาสิ่งที่เป็นจุดร่วมของคนเชียงราย ขั้นตอนเผยแพร่และขึ้นแท่นการยอมรับอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย อัตลักษณ์ทั้งหมดนี้มีปัจจัยด้านการจัดการสร้างจุดร่วมของสังคม สิ่งแวดล้อม ภาครัฐและเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย

สำหรับภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติรับรู้ลักษณะของภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายไปในทิศทางเดียวกัน เพียงแต่นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถจำแนกลักษณะที่แตกต่างของเชียงรายจากกลุ่มล้านนาได้ ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่สามารถจำแนกได้ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายนั้น พบว่า แต่ละปัจจัยล้วนส่งผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับสูง ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีเพียงปัจจัยส่วนตัวที่ส่งผลต่อการรับรู้ค่อนข้างสูง



นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่า อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งหมายความว่า ภาพลักษณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนออกจาก อัตลักษณ์มีลักษณะและรูปแบบไปในทิศทางเดียวกัน

4. ศักยภาพภาคีทางการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

4.1 ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ชูกลิ่น อุวิจิตร และคณะ, 2549)

4.1.1 ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น สรุปประเด็นที่สำคัญได้ 2 ประการหลัก ได้แก่ 1) ปัญหาด้านการวางแผนพัฒนา และ 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

4.1.2 ผลการศึกษาศักยภาพ บทบาทและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) ศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษาในภาพรวมพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีศักยภาพในการวางแผนทุกด้าน โดยส่วนใหญ่มีศักยภาพด้านโครงสร้าง กฎหมาย และ ยุทธศาสตร์ ด้านงบประมาณ ศักยภาพของบุคลากร ด้านผู้นำ ด้านที่มีความพร้อมรองลงมา คือ ด้านเครือข่ายและความพร้อมที่จะสนับสนุนด้านอื่นๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับน้อย แต่มีศักยภาพระดับปานกลางใน 4 ด้าน ได้แก่ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว วิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยวของผู้นำความพร้อมบุคลากรในการทำงานร่วมกับชุมชน และความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน

2) บทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในภาพรวม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวในทุกเรื่องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่บทบาททางการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินอยู่จริงในปัจจุบันกลับอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีบทบาทด้านการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการจัดกิจกรรม/ประเพณีสำหรับการท่องเที่ยว บทบาทที่มีอยู่ในระดับน้อย คือการบริการทางการท่องเที่ยว เช่น การให้บริการพาหนะ การจัดบริการเสริม เป็นต้น

3) ความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในภาพรวม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความต้องการในการวางแผนพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว โดยต้องการพัฒนาศักยภาพในท้องถิ่นและการอนุรักษ์เป็นวัตถุประสงค์หลัก กลไกที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ ผู้นำ ประชาชน และกลุ่ม/ชมรมต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้น้ำหนักกลไกด้านประชาชนมากที่สุด ผู้สนับสนุนภายนอกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคาดหวังจากหน่วยงานของรัฐบาลมากที่สุด โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัด วิธีการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการบริหารในรูปแบบกรรมการร่วมมากที่สุด ความต้องการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นความต้องการในระยะปีแรก

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านศักยภาพ บทบาท และความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยว แยกตามสถานะขององค์กรขนาดใหญ่ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับล่าง พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทุกด้าน



4.1.3 การวิเคราะห์ศักยภาพและบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยว ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวและมีความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่พบว่ายังมีบทบาทในการดำเนินการจริงค่อนข้างน้อยกว่าอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมายและตามที่ควรจะเป็น โดยมีประเด็นวิเคราะห์ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ด้านบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ด้านความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงบทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยว ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการเริ่มปรับปรุงบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีขีดความสามารถและบทบาทในการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายได้มากขึ้นร่วมกับภาคที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ 1) มีการประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ เช่น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน โดยเฉพาะการบูรณาการงบประมาณและแผนงาน 2) การทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรยึดหรือกำหนดให้สอดคล้องกับแผนระดับชาติเป็นหลัก 3) ปรับโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว 4) จัดอบรมความรู้ให้เจ้าหน้าที่ด้านการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 5) กำหนดอัตรากำลังในการวางแผนและการติดตามประเมินผล 6) จัดระบบเชื่อมโยงข้อมูลท่องเที่ยวทุกระดับทั้งระดับชาติ จังหวัด และท้องถิ่น 7) มีแผนแม่บทของท้องถิ่น เพื่อกำหนดให้ผู้บริหารปฏิบัติตามแผนอย่างต่อเนื่อง 8) หาทีมงานมืออาชีพที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง 9) จัดประชุมชมรมและสมาคมท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน 10) ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกันตามมติคณะรัฐมนตรีในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว 11) ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 12) จัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการให้สอดคล้องกับ

ความต้องการ 13) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว 14) บูรณาการดำเนินงานประมาณจากหน่วยงานระดับชาติ จังหวัดและท้องถิ่น 15) จัดประชุมระหว่างผู้รับผลประโยชน์ ได้แก่ ตัวแทนนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 16) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการทำวิจัยเพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยตัวเอง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ เป็นการฝึกทักษะ และได้สัมผัสปัญหาด้วยตัวเองโดยตรง

4.2 ศักยภาพ บทบาท และความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากผลการศึกษาของ สุจิตราภา พันธวิไล และคณะ (2550) ศึกษาศักยภาพความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดเชียงราย 3) ทราบถึงความต้องการของชุมชนในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย และ 4) เสนอแนะรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

4.2.1 ศักยภาพและบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องศึกษาว่าชุมชนในพื้นที่มีศักยภาพและบทบาทในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่อย่างไร ชุมชนประสบปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง มีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาอย่างไร ชุมชนมีความต้องการในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่/อย่างไร ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไรเพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายบนรากฐาน



ความต้องการของชุมชนและการปฏิบัติได้จริง โดยวิเคราะห์ผ่านการสำรวจด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินปัญหาและอุปสรรคของชุมชน

4.2.2 การสำรวจความรู้ความเข้าใจของชุมชนด้านการท่องเที่ยว

การสำรวจความรู้ความเข้าใจที่ชุมชนมีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 1.54)

ข้อสังเกต การที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับความเข้าใจนั้น กลุ่มตัวอย่างยังมีความเข้าใจผิดอยู่ในหลายประเด็น เนื่องจากบางคำถามเป็นความหมายของการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยและคณะได้ให้ความหมายไว้อย่างถูกต้องเพียงบางส่วนเท่านั้น จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างจากหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและมากพอ

4.2.3 การสำรวจความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

การสำรวจความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน วิเคราะห์ผ่านการศึกษา 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) ศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว (3) ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย และ (4) ความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

4.2.4 เสนอแนะรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

จากผลการวิจัยผสมผสานกับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ทำให้สามารถสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการ

จัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงรายบนพื้นฐานการศึกษาวิจัยจากพื้นที่ที่ศึกษา 3 แห่ง ซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวระดับสูง ระดับกลางและระดับต่ำ ของจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 แสดงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

รูปแบบ	องค์ประกอบของแต่ละรูปแบบ	ที่ปรึกษา
หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ	“องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ สภาตำบล (สต.)” ดำเนินการร่วมกับ “ชุมชน” ในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ซึ่งประกอบด้วย 1) ตัวแทนของชุมชนในพื้นที่ 2) ตัวแทนของชุมชนในพื้นที่ซึ่งประกอบธุรกิจ ด้านการท่องเที่ยว	คณะกรรมการ ที่ปรึกษา
หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน	บุคคล 3 ฝ่าย คือ ตัวแทนของชุมชนภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมมือในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว”	คณะกรรมการ ที่ปรึกษา
บ้านพญาเสอ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง	บุคคล 2 ฝ่าย คือ ตัวแทนของชุมชนและภาครัฐ ร่วมมือในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว”	คณะกรรมการ ที่ปรึกษา

4.3 ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวโดยภาคธุรกิจ

จากการศึกษาวิจัยของ วิรุณศิริ ไจมา และคณะ (2550) พบว่า กิจกรรมในภาคธุรกิจของจังหวัดเชียงราย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Stakeholder) โดยแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ (1) ที่พักและโรงแรม (2) กิจกรรมทัวร์นำเที่ยว (3) กิจกรรมรถ-เรือเช่า (4) กิจกรรมให้บริการขนส่ง เช่น รถสองแถวและสามล้อ (5) ร้านจำหน่ายของที่ระลึก (6) ร้านอาหาร ผับและภัตตาคาร (7) สถานบริการและบันเทิง เช่น อาบอบนวด นวดแผนโบราณและคาราโอเกะ (8) กิจกรรมบริการด้านสันทนาการและกีฬา เช่น สนามกอล์ฟและโบว์ลิ่ง (9) ร้านขายของชำ ซูเปอร์มาร์เก็ตและห้างสรรพสินค้า (10) สถาบันการเงิน (ในส่วนที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว) เช่น เคาน์เตอร์แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (11) คลินิกและสถานพยาบาล (12) กิจกรรมบริการอื่นๆ เช่น โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ไปรษณีย์เอกชน และร้านเสริมสวย เป็นต้น



4.3.1 ศักยภาพและบทบาทของภาคธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงราย มีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมากขึ้นเรื่อยๆ หัวข้อนี้ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ใน 3 ส่วน ได้แก่ (1) บทบาทของภาคธุรกิจในจังหวัดเชียงรายในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย (2) ความต้องการของภาคธุรกิจในเชียงรายในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย (3) ข้อเสนอแนะกลไกและแนวทางในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

4.3.2 การวิเคราะห์ศักยภาพ บทบาท และความต้องการของภาคธุรกิจในการมีส่วนร่วมพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

จากการเก็บแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประเด็นน่าสนใจในศักยภาพและบทบาทของภาคธุรกิจในการให้บริการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาปรับปรุงและประสานความร่วมมือระหว่างภาคีได้มากขึ้น ทั้งด้านการรับข้อมูลข่าวสารในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัด ด้านความรู้ความเข้าใจในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว และด้านความตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว และของการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

4.4 ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

4.4.1 การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน

ผลการศึกษาของ พัทธมน บุญยาศรัย และคณะ (2550) พบว่า

นักท่องเที่ยวไม่ได้ใช้บริการกับองค์กรภาคประชาสังคมมากที่สุดมีร้อยละ 55 รองลงมา นักท่องเที่ยวมาใช้บริการกับองค์กรนานๆ ครั้งมีร้อยละ 31 และนักท่องเที่ยวมาใช้บริการกับองค์กรเป็นประจำมีร้อยละ 14 ผู้ตอบแบบสอบถามเคยได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวมากที่สุดมีอัตราร้อยละ 60 ผู้ตอบแบบสอบถามว่าไม่เคยได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวมีร้อยละ 40 ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยว 239 คน มีผู้ที่เคยได้รับข้อมูลด้านการท่องเที่ยว นานๆ ครั้ง มากที่สุดมีร้อยละ 82 ส่วนผู้ที่ได้รับข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ระดับบ่อยครั้งมีร้อยละ 18 ผู้ตอบแบบสอบถามทราบข้อมูลด้านการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงรายจากการอบรม/สัมมนามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84 รองลงมา ทราบจากเอกสาร/แผ่นพับ คิดเป็นร้อยละ 55 และหนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 34

4.4.2 ข้อเสนอแนะ

ภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) มีศักยภาพและความต้องการในการวางแผนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับปานกลางโดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

หน่วยงานทุกภาคส่วนควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของจังหวัดแก่ภาคประชาสังคม รวมถึงการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ภาคประชาสังคมได้ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตน เพื่อที่จะสามารถวางแผนด้านการท่องเที่ยวในการรองรับและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวในโอกาสต่อไป

5. ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่มีต่อจังหวัดเชียงราย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ซึ่งในส่วนของผลกระทบแง่ลบ จะเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พึงใช้สร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อดำเนินการพัฒนาใดๆ ที่ต้องคำนึงถึงการป้องกันผลกระทบหรือแก้ไขปัญหาด้านลบให้ได้มากที่สุด



ในขณะเดียวกัน ควรนำข้อมูลนี้มาประกอบการดำเนินการส่งเสริมและอนุรักษ์
จุดต่างของแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงรายให้คงไว้ซึ่งการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติไว้อย่างยั่งยืน

5.1 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติจากการท่องเที่ยวบริเวณ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ

การศึกษาเรื่องผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติจากการท่องเที่ยวบริเวณ
แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทร์พันธุ์ และคณะ (2549) ได้
ศึกษาไว้ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้นเป็นอีกหนึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวของ
เชียงรายที่มีความโดดเด่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ได้รับความนิยม อาทิ
น้ำตกขุนกรณ์ วนอุทยานภูชี้ฟ้า อุทยานแห่งชาติห้วยหลวง บ่อน้ำร้อนธรรมชาติ
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยถือเป็นจุดหมาย
ปลายทางอันดับต้นๆ ของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดเชียงราย ซึ่งทำให้เกิด
ธุรกิจท่องเที่ยวและบริการในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติดังกล่าวขึ้นมากมาย อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2540 พบว่า
ภาคเหนือตอนบนมีแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมขึ้นวิกฤติมากถึง 34 แห่ง จาก 172
แหล่งทั่วประเทศ โดยพบในจังหวัดเชียงราย 11 แห่ง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อ
ทรัพยากรธรรมชาติจนยากที่จะบำรุงรักษาให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้

ในส่วนนี้มุ่งศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ
 อาทิ ปัญหาน้ำเสีย ขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ปัญหาทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรม
 การรุกรานพื้นที่ป่าสงวนและรุกรานสัตว์ป่าหายาก ปัญหาเสียงรบกวนหรือ
 สิ่งก่อสร้างที่ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม รวมถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
 ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสามารถนำ
 ข้อมูลไปใช้วางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ
ต่อไป

5.1.1 ประมวลปัญหาสำคัญของผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว

จากกรณีศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดเชียงรายทั้ง 5 แห่ง ได้แก่ วนอุทยานภูชี้ฟ้า เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย อุทยานแห่งชาติ ดอยหลวง น้ำตกขุนกรณ์และบ่อน้ำร้อนห้วยหมากเลี่ยม สามารถสรุปผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ศึกษาได้ดังนี้ 1) วนอุทยานภูชี้ฟ้ามีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมทุกด้าน ยกเว้น ผลกระทบที่มีต่อสัตว์ป่า 2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย มีผลกระทบเพียงด้านเดียว คือ การนำพันธุ์ปลาต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่ 3) น้ำตกขุนกรณ์ มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมในบริเวณเขตให้บริการ คือ ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาขยะและเสียงดัง 4) บ่อน้ำร้อนห้วยหมากเลี่ยม มีผลกระทบ สิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางเสียงและความไว้วินัยของนักท่องเที่ยว เช่น การใช้บ่อน้ำร้อนสาธารณะ 5) อุทยานแห่งชาติดอยหลวง มีผลกระทบในพื้นที่ คือ ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นในช่วงเทศกาลและการเหยียบย่ำพรรณไม้พื้นล่าง

ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 5 แห่ง สามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) พื้นที่วนอุทยานภูชี้ฟ้า มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอุทยานแห่งชาติ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เนื่องจากมีกฎระเบียบที่เข้มงวดน้อยกว่า
- 2) ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่น้ำตกขุนกรณ์ จะเกิดขึ้นที่เขตบริการซึ่งดูแลโดยองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่าเขตอนุรักษ์ที่ได้รับการดูแลโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ
- 3) ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในทุกพื้นที่ เกิดขึ้นในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนมาก ได้แก่ ช่วงเทศกาลท่องเที่ยวประจำปี เช่น ปริมาณขยะของอุทยานแห่งชาติดอยหลวงมีมากในช่วงเทศกาลสงกรานต์และปีใหม่



ผลกระทบทั้ง 3 ประการ มีสาเหตุความแตกต่างของผลกระทบที่เกิดขึ้นใน
2 ประการสำคัญ

- กฎระเบียบข้อบังคับและรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- จำนวนนักท่องเที่ยว

5.1.2 กฎระเบียบข้อบังคับและรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาพื้นที่ที่ศึกษาของจังหวัดเชียงรายทั้ง 5 แหล่ง สามารถแบ่ง
รูปแบบการจัดการได้เป็น 3 แบบ คือ

- 1) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ได้แก่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคายซึ่งได้รับการ
คุ้มครองหรืออยู่ในเขตพื้นที่แรมซาร์ (Ramsar Site)
- 2) วนอุทยาน ได้แก่ วนอุทยานภูชี้ฟ้า
- 3) อุทยานแห่งชาติ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยหลวง และอุทยานแห่งชาติ
ลำนากก (น้ำตกขุนกรณ์และบ่อน้ำร้อนห้วยหมากเหล็ก)

จากการศึกษาจึงได้ข้อสรุปว่ารูปแบบการจัดการพื้นที่แตกต่างกันทำให้มีการ
บังคับใช้กฎระเบียบเพื่อควบคุมดูแลพื้นที่แตกต่างกันด้วย ดังนี้

1) พื้นที่อุทยานแห่งชาติมีการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับอาศัย
ความตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ซึ่งมีลักษณะครอบคลุมทั้ง
การถือครองพื้นที่ ดัดแปลงสภาพอุทยาน ห้ามนำสัตว์เลี้ยงเข้าไป ห้ามนำสัตว์ป่า
ออกไป ห้ามทำอันตรายแก่สัตว์ ห้ามล่าสัตว์ป่า ห้ามตัด ฟืนหรือทำลายต้นไม้
ห้ามก่อไฟอันจะเป็นเหตุให้เกิดไฟไหม้ป่า ห้ามเก็บของป่า ห้ามดำเนินการเพื่อ
หาผลประโยชน์ ห้ามส่งเสียงรบกวน ห้ามปิดป้ายโฆษณา ห้ามจัดให้มีมหรสพและ
ห้ามทิ้งขยะมูลฝอย เป็นต้น

2) พื้นที่วนอุทยาน มีการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับอาศัยตาม
พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มีลักษณะที่ครอบคลุมการทำไม้และเก็บหาของ
ป่า การกำหนดไม้หวงห้าม การทำไม้หวงห้าม ของป่าหวงห้าม ไม้และของป่าระหว่าง
เคลื่อนที่ การควบคุมไม้ในลำน้ำ การควบคุมการแปรรูปไม้ และการแผ้วถางป่า

3) พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า มีการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับอาศัยความตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งมีลักษณะครอบคลุม การกำหนดให้สัตว์ป่าชนิดใดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง การล่า การเพาะพันธุ์ การครอบครองและการค้าซึ่งสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า การนำเข้า ส่งออก นำผ่าน นำเคลื่อนที่ ซึ่งสัตว์ป่าและด่านตรวจสัตว์ป่า ส่วนสัตว์สาธารณะ กำหนดบริเวณและสถานที่ห้ามล่าสัตว์ป่า

5.1.3 สรุปผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายก่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเชิงลบมากขึ้นทุกขณะ ทั้งด้านระบบนิเวศและความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งนี้มีปัจจัยและสาเหตุมาจากทั้งมนุษย์เป็นผู้กระทำและธรรมชาติเป็นผู้กระทำ ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัย สามารถป้องกันและบริหารจัดการได้ทั้งเชิงเทคนิค การใช้นวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการบริหารจัดการร่วมกันของทุกภาคส่วน ซึ่งปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นยังอยู่ในสถานะที่เกิดผลกระทบไม่รุนแรง แต่หากปล่อยปละละเลยหรือขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบแล้ว ก็มีความเสี่ยงที่จะสูญเสียอัตลักษณ์ของแหล่งธรรมชาติ หรือไม่ก็ยากแก่การแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ โดยเฉพาะผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ ซึ่งการจัด Zoning ป่าเพื่อป้องกันผลกระทบต่อระบบนิเวศ การจัดการสิ่งปลูกสร้างและการรुक้าแหล่งธรรมชาติของแหล่งบริการการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการรวมถึงการควบคุมและสร้างนิสัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว นับเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องดำเนินการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพร่วมกัน

ผลการสำรวจความคิดเห็นและสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง 5 แหล่ง มีความโดดเด่นมากในเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของป่าซึ่งมีพืชพรรณอยู่หลากหลาย แต่มีความโดดเด่นน้อยด้านจำนวนและความหลากหลายของสัตว์ป่า นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ แตกต่างจากความ



คิดเห็นของภาคีที่เกี่ยวข้องหรือประชาชนเจ้าของพื้นที่ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังเห็นว่าปัจจัยที่น่าจะก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุด คือ การไม่มีวินัยในการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากเกินไปในช่วงเทศกาล ส่วนความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวที่ต่างกัันนั้น มีสาเหตุเนื่องจากความถี่ของการท่องเที่ยว ความคุ้นเคยกับสถานที่รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2 ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางเศรษฐกิจของ จังหวัดเชียงราย (ประภาพรรณ ไชยานนท์ และคณะ, 2550)

5.2.1 การท่องเที่ยวในเชียงรายมีผลต่อการพัฒนารายได้ของคนใน จังหวัด

กลุ่มรายได้จากการท่องเที่ยวในเชียงราย สามารถแบ่งได้เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่

- (1) กลุ่มรายได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึก พบว่าสินค้าส่วนใหญ่ที่มีจำหน่าย ได้แก่ เครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง
- (2) กลุ่มรายได้จากกิจกรรมบันเทิง พบว่า กิจกรรมบันเทิงที่อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ บริการนวดเพื่อสุขภาพ (สปา) รองลงมา คือ สถานบันเทิงยามค่ำคืน เช่น ผับ เป็นต้น
- (3) กลุ่มรายได้จากบริการนำเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวเชียงรายโดยใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยวเป็นส่วนใหญ่
- (4) กลุ่มรายได้จากโรงแรมและที่พัก พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พักโรงแรมรองลงมา คือ บ้านญาติหรือเพื่อน
- (5) กลุ่มรายได้จากการบริการอาหารและเครื่องดื่ม พบว่า ประเภทร้านอาหารที่นักท่องเที่ยวเลือกเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้านอาหารในโรงแรมและรีสอร์ท และปัจจัยในการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของนักท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก คือ ความสะอาด
- (6) กลุ่มรายได้จากการให้บริการยานพาหนะภายในจังหวัด พบว่า

ยานพาหนะหลักที่นักท่องเที่ยวนิยมใช้คือรถทัวร์หรือรถบัส รองลงมาเป็นรถยนต์ส่วนตัวและรถตู้

5.2.2 การท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบด้านการจ้างงาน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อรายได้ของคนในเชียงราย สามารถแบ่งผลกระทบออกเป็น 6 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มรายได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึก 2) กลุ่มรายได้จากกิจกรรมบันเทิง 3) กลุ่มรายได้จากบริการนำเที่ยว 4) กลุ่มรายได้จากโรงแรมและที่พัก 5) กลุ่มรายได้จากการบริการอาหารและเครื่องดื่ม และ 6) กลุ่มรายได้จากการให้บริการพาหนะเดินทางภายในจังหวัด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายในสองด้าน คือ ผลกระทบต่อรายได้และผลกระทบต่อการจ้างงานในจังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มที่ได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในสัดส่วนที่สูงที่สุด คือ กลุ่มรายได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึก รองลงมา คือ กลุ่มรายได้จากโรงแรมและที่พัก โดยกลุ่มรายได้จากการบริการอาหารและเครื่องดื่ม กลุ่มรายได้จากกิจกรรมบันเทิง กลุ่มรายได้จากการให้บริการพาหนะเดินทางภายในจังหวัดและกลุ่มสุดท้ายที่ได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในสัดส่วนที่น้อยที่สุด คือ กลุ่มรายได้จากการบริการนำเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวส่วนใหญ่ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวที่ไม่ใช่บริษัทนำเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายต่อการจ้างงานในจังหวัดเชียงราย พบว่า กลุ่มสินค้าและของที่ระลึกมีสัดส่วนของการจ้างงานสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มบริการอาหารและเครื่องดื่ม และกลุ่มโรงแรมและที่พัก

5.2.3 การท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบต่อโครงสร้างรายได้ในจังหวัดเชียงราย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อรายได้ของคนในจังหวัดเชียงราย สามารถแบ่งผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อรายได้



ของคนในจังหวัดเชียงรายออกเป็น 6 กลุ่มรายได้ ดังนี้

1. กลุ่มรายได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึก พบว่า มูลค่ารายได้จากการขายสินค้าและของที่ระลึกปี พ.ศ.2548 มีรายได้จากภาคการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยคิดเป็นร้อยละ 24.79 ของรายได้รวม และประเภทสินค้าและของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ต้องการซื้อ คือ เครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง รองลงมา คือ เสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องแต่งกายและสินค้าหัตถกรรม สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติต้องการซื้อเสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องแต่งกาย รองลงมา คือ เครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง อาหารและเครื่องดื่ม และในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านราคาของที่ระลึกของทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว มีเพียงส่วนน้อยที่เห็นว่าราคาไม่เหมาะสม

ส่วนปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้อของที่ระลึกของนักท่องเที่ยวชาวไทย อันดับแรก คือ ราคา รองลงมา คือ รูปแบบ และอันดับสุดท้ายที่ให้ความสำคัญ คือ ความหลากหลายและความคงทนของสินค้า แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพบว่าปัจจัยในการตัดสินใจเลือกซื้ออันดับแรก คือ ความสวยงามและรสชาติ รองลงมาคือ ราคา และอันดับสุดท้ายที่ให้ความสำคัญ คือ รูปแบบ

แต่อย่างไรก็ตามในขณะนี้จังหวัดเชียงรายได้มียุทธศาสตร์ส่งเสริมสินค้าและของที่ระลึกประจำจังหวัด คือ ชา โดยพัฒนาจัดตั้งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ที่คอยแม่สลองและคอยวาวี โดยมีเป้าหมายให้นักท่องเที่ยวได้เห็นกระบวนการผลิตชา และเที่ยวแหล่งผลิตชาโดยตรงด้วย นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านท่องเที่ยวที่แสดงถึงสินค้าและของที่ระลึกอีกหลายแหล่ง คือ หมู่บ้านท่องเที่ยวเวียงกาหลงเครื่องปั้นดินเผา หมู่บ้านท่องเที่ยวแกะสลักหยกและหินสีที่แม่สายและหมู่บ้านแกะสลักไม้ที่บ้านถ้ำผาตอง เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสินค้าและของที่ระลึกที่จัดว่าอยู่ในกลุ่มที่นักท่องเที่ยวต้องการ

2. กลุ่มรายได้จากโรงแรมและที่พัก พบว่า มูลค่ารายได้จากโรงแรมและที่พัก

ปี พ.ศ.2548 มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากเป็นอันดับสองรองจากกลุ่มสินค้าและของที่ระลึก โดยคิดเป็นร้อยละ 24.53 ของรายได้รวม โดยพบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่พักในจังหวัดเชียงรายเลือกพักที่โรงแรม และรองลงมานักท่องเที่ยวชาวไทยพักบ้านญาติหรือเพื่อน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพักเกสต์เฮาส์ โดยความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของระดับราคาที่พักในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่คิดว่าเหมาะสมดีแล้ว

ในด้านปัจจัยในการตัดสินใจเลือกที่พักในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ อันดับแรก คือ ความสะอาด ปัจจัยในการตัดสินใจรองลงมา คือ บรรยากาศ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักน้อยที่สุดของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ ใกล้เคียงสถานที่ท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ คือ ปลอดภัย

3. กลุ่มรายได้จากการบริการอาหารและเครื่องดื่ม พบว่า มูลค่ารายได้จากการบริการอาหารและเครื่องดื่มปี พ.ศ.2548 มีรายได้สูงเป็นอันดับสาม โดยคิดเป็นร้อยละ 15.72 ของรายได้รวม โดยประเภทร้านอาหารที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในจังหวัดเชียงรายเลือกส่วนใหญ่เป็นร้านอาหารในโรงแรมและรีสอร์ท รองลงมานักท่องเที่ยวชาวไทยเลือกร้านอาหารเป็นร้านข้าวแกงหรือร้านอาหารทั่วไป สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเลือกภัตตาคารเป็นอันดับสอง

ประเภทอาหารที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเลือกส่วนใหญ่เป็นอาหารตามสั่งและอาหารจากโรงแรมที่พักในสัดส่วนใกล้เคียงกัน รองลงมา คือ อาหารพื้นเมืองและอันดับสุดท้ายที่เลือก คือ อาหาร Fast food สำหรับประเภทอาหารที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเลือกส่วนใหญ่เป็นอาหารตามสั่ง รองลงมา คือ อาหาร Fast food และอันดับสุดท้ายที่เลือก คือ ก๋วยเตี๋ยวและข้าวซอย

ด้านปัจจัยในการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ ความสะอาด รองลงมา คือ ราคา สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีปัจจัยในการ



ตัดสินใจอันดับแรก คือ ราคา รองลงมา คือ ความสะอาด และปัจจัยอันดับสุดท้ายในการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของชาวไทยและชาวต่างชาติ คือ ชื่อเสียงและความหลากหลายของอาหาร ตามลำดับ

4. กลุ่มรายได้จากกิจกรรมบันเทิง พบว่า มูลค่ารายได้จากกิจกรรมบันเทิง ปี พ.ศ.2548 มีรายได้รวมสูงเป็นอันดับสี่ โดยคิดเป็นร้อยละ 12.38 ของรายได้รวม สถานบันเทิงในจังหวัดเชียงรายที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ใช้บริการในสัดส่วนมากที่สุด คือ บริการนวดเพื่อสุขภาพ (สปา) ซึ่งตรงตามความคิดเห็นของกลุ่มภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันมีบริการนวดเพื่อสุขภาพ (สปา) ให้บริการมากมายบริเวณใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหรือแม้แต่ในโรงแรมที่พัก จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวได้รับความสะดวกและมีการใช้บริการมากขึ้น และกิจกรรมบันเทิงอันดับรองลงมา คือ สถานบันเทิงและผับ

อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวยังเห็นว่ากิจกรรมบันเทิงในจังหวัดเชียงรายมีน้อยและไม่หลากหลาย โดยนักท่องเที่ยวเสนอแนะให้มีธุรกิจบันเทิงในจังหวัดเชียงราย คือ ห้างสรรพสินค้า สนามโบว์ลิ่ง สวนสนุกและสถานที่การแสดงวัฒนธรรมไทยเพิ่มขึ้นในจังหวัดเชียงราย

5. กลุ่มรายได้จากการให้บริการพาหนะเดินทางภายในจังหวัดเชียงราย พบว่า มูลค่ารายได้จากการให้บริการพาหนะเดินทางภายในจังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ.2548 มีรายได้รวมสูงเป็นอันดับห้า โดยคิดเป็นร้อยละ 9.80 ของรายได้รวม โดยพาหนะหลักที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติใช้เดินทางภายในจังหวัดเชียงราย คือ รถทัวร์หรือรถบัสและอันดับรองลงมาของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ รถยนต์ส่วนตัว อันดับสุดท้าย คือ รถโดยสารและรถประจำทาง สำหรับอันดับรองลงมาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ คือ รถยนต์ตู้ และอันดับสุดท้าย คือ รถยนต์ส่วนตัว

6. กลุ่มรายได้จากบริการนำเที่ยว พบว่ามูลค่ารายได้จากบริการนำเที่ยว ปี พ.ศ.2548 มีรายได้รวมสูงเป็นอันดับสุดท้ายของกลุ่มรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด

โดยคิดเป็นร้อยละ 9.36 ของรายได้รวม ซึ่งการเดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงราย ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาโดยผ่านบริษัทนำเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงบางส่วนที่มาเที่ยวโดยไม่ผ่านบริษัทนำเที่ยว และพบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวส่วนใหญ่ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวที่ไม่ใช่บริษัทนำเที่ยวในจังหวัดเชียงรายและสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติรองลงมาซื้อบริษัทนำเที่ยวจากต่างประเทศ

สาเหตุที่เลือกบริษัทนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่มาจากเพื่อนหรือคนรู้จักแนะนำ รองลงมาเหตุผลของการเลือกบริษัทนำเที่ยว คือ สถานที่ติดต่อสะดวก และเหตุผลที่ใช้ในการเลือกบริษัทนำเที่ยวน้อยที่สุด คือ โปรแกรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า สาเหตุที่เลือกบริษัทนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มาจาก สถานที่ติดต่อสะดวก รองลงมาเหตุผลของการเลือกบริษัทนำเที่ยว คือ เพื่อนหรือคนรู้จักแนะนำ และเหตุผลที่ใช้ในการเลือกบริษัทนำเที่ยวน้อยที่สุด คือ โปรแกรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่นกัน

ความคิดเห็นของภาคีต่างๆ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกลุ่มธุรกิจนำเที่ยวว่า ปัญหาที่มักเกิด คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายมีไม่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี เที่ยวได้บางฤดูกาลเท่านั้น ทำให้ขาดแคลนมัคคุเทศก์ในจังหวัด โดยผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวส่วนใหญ่มักจะถูกตัดหัวคิวจากส่วนกลาง

5.2.4 ความคิดเห็นของภาคีต่อผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาของ ประภาพรพรณ ไชยานนท์ และคณะ (2550) พบว่า ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวหลายด้าน ทั้งเรื่องทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบกับยุทธศาสตร์จังหวัดที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในจังหวัด โดยมีความคิดเห็นว่ากลุ่มธุรกิจในด้านต่างๆ ที่อยู่ใกล้หรือบริเวณแหล่งท่องเที่ยวย่อมมีความได้เปรียบ และปัญหาสำคัญที่ประสบ คือ การ



ขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและทักษะระดับกลาง เนื่องจากโปรแกรมการท่องเที่ยวในจังหวัดไม่ได้มีต่อเนื่องตลอดปี ทำให้แรงงานไม่มีการสั่งสมทักษะหรือได้ฝึกปรือความสามารถอย่างต่อเนื่อง โดยย้ายไปทำงานในภาคการผลิตอื่น อีกทั้งแรงงานส่วนใหญ่ที่มีอยู่ก็เป็นแรงงานที่ด้อยคุณภาพ

5.2.5 บทสรุปการท่องเที่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวในเชียงรายมีศักยภาพและผลกระทบเชิงบวกสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด ข้อมูลความคิดเห็นของภาคีที่เกี่ยวข้องด้านผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อเชียงราย มีความเห็นว่าเชียงรายมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในหลากหลายด้าน ทั้งทำเลที่ตั้งที่มีความเหมาะสม สมบูรณ์ไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบกับยุทธศาสตร์จังหวัดมีส่วนเอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมด้วย

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นว่าการกลุ่มธุรกิจต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียงหรือในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมีความได้เปรียบค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นปัญหาด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของเชียงราย คือ ปัญหาแรงงาน กล่าวคือ มีความขาดแคลนแรงงานระดับกลาง เนื่องจากโปรแกรมการท่องเที่ยวในจังหวัดไม่ได้มีต่อเนื่องทั้งปี ทำให้ในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว แรงงานส่วนใหญ่ต้องย้ายไปทำงานในภาคการผลิตอื่นขณะที่แรงงานที่มีอยู่ในตลาดการท่องเที่ยวยังคงเป็นเพียงแรงงานด้อยคุณภาพ

5.3 ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย (บุษบา สิกธิการ และคณะ, 2549)

5.3.1 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคม

แม้การท่องเที่ยวช่วยพัฒนาเมือง เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างมาก อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวก็มีผลกระทบด้านลบต่อชุมชนร่วมด้วย กล่าวคือ ทำให้เมืองเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วไม่ทันกับการพัฒนาด้านต่างๆ เข้ามารองรับ

และสนับสนุนได้เพียงพอและสมดุลกัน เช่น การท่องเที่ยวได้ทำให้ปริมาณของ อาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้น เป็นแหล่งยาเสพติดซึ่งเป็นอันตรายอย่างมาก โดยเฉพาะ เยาวชนในท้องถิ่น มีความแออัดของประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานทำในแหล่ง ท่องเที่ยว โดยเฉพาะจำนวนหญิงขายบริการที่มีจำนวนสูงขึ้นทุกขณะ ซึ่งทำให้ ภาพพจน์ของแหล่งท่องเที่ยวของคุณค่าลดลงมาก

5.3.2 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรม

ปัจจุบันการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ศึกษาเริ่มประสบปัญหาการลดลงของจำนวน นักท่องเที่ยว เนื่องจากการแข่งขันระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ รวมทั้งการพัฒนาด้านงบประมาณและนโยบายที่ขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้การ ท่องเที่ยวขาดความยั่งยืนและมีแนวโน้มจะเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่เสื่อมโทรมในที่สุด ทั้งนี้ ผลการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิด เห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวด้านบุคลากรว่ามีความเหมาะสมมาก ส่วนการ จัดการด้านสถานที่และการจัดการด้านกิจกรรมในพื้นที่ยังมีความเหมาะสมในระดับ ปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ของจังหวัดยังขาด ความพร้อมด้านสถานที่ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวและขาดกิจกรรมนันทนาการ ซึ่ง พัฒนาจากจุดเด่นของพื้นที่ให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สอดคล้อง กับบริบททางพื้นที่ โดยส่วนใหญ่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของ ชุมชนในพื้นที่ เป็นเพียงเครื่องมือประชาสัมพันธ์ให้เกิดความสนใจแต่ขาดกิจกรรม การท่องเที่ยวรองรับ ส่วนความคิดเห็นต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง ไป นักท่องเที่ยวยังคงมีความประทับใจต่อสภาพสังคมที่เรียบง่าย และอริยาศัย ความมีน้ำใจของชุมชนในพื้นที่ เช่นเดียวกับความกลมกลืนระหว่างประเพณีดั้งเดิม และความทันสมัย

กล่าวโดยสรุป ความเข้มแข็งของชุมชนและการให้ความสำคัญของภาคีหลัก ที่เป็นเจ้าภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ยังคงเป็นปัจจัยกำหนดว่าผลกระทบ ด้านวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ หรือเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงไร ดังนั้น การ พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อบริบททางสังคมและ



ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน ยกย่องเชิดชูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมโดยส่งเสริมการเรียนรู้และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความตระหนักและภูมิใจในตัวตน ให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม จึงจะสามารถป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้อย่างทันที่วงที่

5.4 สรุปผลกระทบทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

ปัญหาจากการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายมีผลกระทบทั้งแง่บวกและแง่ลบต่อพื้นที่และชุมชน ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและฐานทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การเกิดผลกระทบแง่ลบมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการจัดการดูแลอย่างเป็นระบบ มีการบูรณาการงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันและเร่งสร้างต้นแบบการประสานความร่วมมือของรัฐ ชุมชน ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ซึ่งจะสามารถจัดการและป้องกันผลกระทบแง่ลบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.4.1 การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและผลกระทบของมนุษย์เป็นปัจจัยหลักของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวในเชียงราย มีปัจจัยที่ก่อผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ด้วยกัน 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ และปัจจัยด้านการกระทำของมนุษย์ ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยนี้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญตามมาอีกมาก โดยแต่ละปัญหามีต้นเหตุหรือที่มาจาก 5 มูลเหตุสำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยวเจ้าของพื้นที่ ผู้ประกอบการหรือนักลงทุน ผู้ให้บริการและปัญหาทางด้านระบบการจัดการ

5.4.2 สิ่งแวดล้อมเป็นทุนสำคัญที่สำคัญของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม นับเป็นปัญหาสำคัญอันดับแรกที่ต้องบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาให้ได้โดยเร็ว เพื่อไม่ให้ปัญหาสะสม

พอกพูน ทั้งยังเป็นการลดผลกระทบที่กำลังเกิดขึ้นและป้องกันผลกระทบระยะยาว เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นทุนสำรองที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จึงมีข้อเสนอแนะว่า งานวิจัยในอนาคตที่ควรศึกษาเพิ่มเติมและต่อยอดงานวิจัยออกไปอีก คือ ควรมีการศึกษาเชิงลึกกับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นการเฉพาะ เพื่อให้สามารถศึกษาได้ครอบคลุมประเด็นผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์และด้านคุณค่าต่อคุณภาพชีวิต ทั้งนี้เพื่อต่อยอดการศึกษาวิจัยให้มีความสมบูรณ์และครบถ้วนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมชีวภาพ ควรศึกษาในเชิงปริมาณร่วมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำ เช่น การศึกษาปริมาณสัตว์ป่าและพรรณไม้แต่ละชนิด ซึ่งต้องการสถิติและฐานข้อมูลทุติยภูมิที่ต้องการเกิดจากการเก็บรวบรวมได้อย่างสม่ำเสมอเป็นเวลายาวนานพอแก่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ เพื่อที่จะสามารถเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเด่นชัดว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่แล้วจะส่งผลอย่างไร ต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของปริมาณพืชและสัตว์

6. การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เชียงราย-คุนหมิง ประเทศจีน

6.1 ความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยง

หากมองย้อนกลับมายังการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ซึ่งรัฐบาลและผู้บริหารทุกระดับในจังหวัดเชียงรายได้มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมเชียงรายให้เป็น **ประตูการค้าเชื่อมโยงกับจีนและเป็นศูนย์กลางเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน** ส่งผลให้เชียงรายซึ่งเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางภูมิศาสตร์ที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศแล้ว ยังมีของดี 7 อย่าง ได้แก่ มีวัฒนธรรมดี สิ่งแวดล้อมดี อาหารดี ชุมชนดี ประชาชนดี สุขภาพดีและไครมาเยือนเชียงรายแล้วโชคดี ดังนั้น ทุกภาคส่วนจึงร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดไว้ว่า “**เชียงราย : ประตูทองของวัฒนธรรมล้านนาและการค้าสู่สากล**”



คุนหมิง เป็นเมืองหลวงของมณฑลยูนนาน เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว และศูนย์กลางการบินที่สำคัญ นอกจากนี้ มณฑลยูนนานได้พัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วทุกด้าน เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว จากความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติที่สวยงาม ทำให้มณฑลยูนนานได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่ ปี ค.ศ.1978 อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น มาเลเซีย เยอรมัน ฝรั่งเศส อิตาลี ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฮองกง ไต้หวันและประเทศไทย

มิติสัมพันธ์: การท่องเที่ยวเชิงรายได้-คุนหมิง

จากข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเชียงรายและการท่องเที่ยวใน คุนหมิง สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะทางสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและความเป็นมาของชนชาติมีความคล้ายคลึงกัน สำหรับแหล่ง ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายและคุนหมิง สามารถจัดประเภทของสินค้าการ ท่องเที่ยวได้ 3 ประเภท ดังนี้

- 1) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ป่าหิน (Stone Forest) ถ้ำอาลู (Alu Caves)
- 2) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน เช่น วัดจินเตียน หรือตำหนักทอง วัดหยวนตง (Yuantongsi) ประตูมังกร (The Dragon Gate)
- 3) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ชนกลุ่มน้อยในมณฑลยูนนาน

6.2 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวไทยและ นักท่องเที่ยวต่างชาติอื่นๆ ในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน

การศึกษาของ สิริโนม พิเศษบุญเกียรติ และคณะ (2549) มีวัตถุประสงค์



เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้าไปท่องเที่ยวในคุนหมิง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ พบว่า มีลักษณะส่วนใหญ่คล้ายกัน แต่ที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด คือ มาตรฐานการครองชีพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ทั้งปัจจัยด้านอายุ รายได้ จำนวนประเทศที่ต้องการไปท่องเที่ยว ตลอดจนพฤติกรรมการใช้จ่าย จะใช้จ่ายเกือบทุกประเภทในลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งการซื้อสินค้าที่ระลึก ทักษะศึกษา อาหารและเครื่องดื่ม ค่าเดินทางในแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อการบันเทิงพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเพื่อซื้อสินค้าที่ระลึกและเพื่อพักผ่อน สำหรับอายุของนักท่องเที่ยวชาวไทยมักเป็นวัยกลางคนหรือวัยทำงาน ดังนั้น จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อมาเที่ยวเฉพาะคุนหมิงเท่านั้น เนื่องจากติดภารกิจในการทำงานและการประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ พบว่า ส่วนใหญ่มีการดำเนินการด้านบริการอยู่แล้ว แต่ต้องการให้เกิดการพัฒนามาตรฐานด้านบริการการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เช่น เรื่องมาตรฐานความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม สนามบิน การคมนาคมขนส่ง และการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว เป็นต้น แต่ที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คือ ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติด้านภาษาสากลที่ใช้ในการสื่อสาร และต้องการที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวเอเชียมากกว่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยว ส่วนความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการมาท่องเที่ยวต่างประเทศเพราะเป็นค่านิยมของคนไทยที่ถูกปลูกฝังในเรื่องความเจริญของต่างประเทศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี



การเปรียบเทียบความต้องการท่องเที่ยวระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมีความสัมพันธ์กับพิธีการเข้าเมืองที่สะดวกและรวดเร็ว มาตรฐานของการให้บริการของรถรับจ้างด้านจรรยาบรรณ ราคา และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสะดวกสบายในการเดินทาง เช่น มีป้ายบอกเส้นทางท่องเที่ยวที่ชัดเจน ควรจัดมาตรฐานของแหล่งบันเทิงยามราตรี เช่น ความปลอดภัยและความสะอาด มาตรฐานความสะดวกสบาย และการให้บริการในการซื้อสินค้าและของที่ระลึก เช่น เรื่องปริมาณและคุณภาพ และการจัดให้มีเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างคุนหมิงกับเชียงรายและจังหวัดใกล้เคียงในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความสัมพันธ์กับการให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยและรวดเร็ว การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงแรม/ที่พักที่รวดเร็วและประทับใจ มาตรฐานการบริการของโรงแรมต้องปลอดภัยและรวดเร็ว มาตรฐานการจัดระบบจราจรในเขตท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและรวดเร็วและหากมีการจัดแพ็คเกจการท่องเที่ยวดังกล่าวพบว่า นักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่ม มีความต้องการซื้อแพ็คเกจทัวร์นั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและจังหวัดเชียงราย ใช้การระดมความคิดเห็น (Focus Group) จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย จำนวน 2 ครั้ง ณ ห้องประชุม โรงแรมขุนยวม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย คือ วันที่ 16 และ 23 มิถุนายน 2549 ซึ่งได้รับความร่วมมือ

จากภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างดี ทำให้ได้แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครนัมและเชียงรายซึ่งสามารถสรุปแนวคิดที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ดังนี้

- 1) การสร้างความเข้าใจในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 2) การบูรณาการเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครนัมและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย
- 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายทั้งภาครัฐและเอกชน
- 4) การสร้างกิจกรรมหรือรูปแบบความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

ข้อสรุปที่เป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครนัมและจังหวัดเชียงราย โดยแบ่งเส้นทางท่องเที่ยวออกเป็น 3 เส้นทาง ได้แก่ 1) เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางบก 2) เส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางน้ำ และ 3) เส้นทางขนส่งทางอากาศ

กล่าวโดยสรุป แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครนัมและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายทั้ง 3 เส้นทาง ต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดเชียงราย โดยกำหนดแนวคิดหลักในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้

- 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน
- 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน
- 3) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน



- 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง
- 5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน
- 6) การพึ่งพิงร่วมกัน
- 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

นอกจากนี้ แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างนครคุนหมิงและแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายจากการระดมความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย จึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์สำหรับทุกภาคส่วนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายให้ยั่งยืนโดยไม่มองข้ามศักยภาพของการบริหารจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งของเจ้าบ้านและผู้มาเยือน โดยพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนอย่างบูรณาการ สรุปได้ดังนี้

- 1) การมุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยว
- 2) มุ่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- 3) มุ่งรักษาฟื้นฟูและส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว
- 4) คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว
- 5) มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว

6.3 ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัดเชียงราย : กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับจังหวัดเชียงราย กับนครคุนหมิง

การวิจัยเรื่องการศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าจังหวัดเชียงราย กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง ซึ่งเป็นผลการศึกษาของ รังสิต เภาแก้ว และคณะ (2549) โดยสรุปผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

6.3.1 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า ในจังหวัดเชียงราย

การท่องเที่ยวชนเผ่าในอดีต เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต่างชาติ นิยมมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยใช้วิธีเดินทางด้วยเท้า เพื่อเข้าไปชม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชนเผ่า แต่เมื่อการท่องเที่ยวได้เข้าไปสู่หมู่บ้านหรือ ท้องถิ่นของชนเผ่ามากขึ้น เงิน วัตถุนิยมและวัฒนธรรมต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวนำ เข้าไปสู่หมู่บ้านนั้นๆ ทำให้ชนเผ่าเห็นความแตกต่างของผู้คนหรือสมาชิกในหมู่บ้าน ที่มีอาชีพเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว มีสภาพความเป็นอยู่และฐานะดีขึ้น สิ่ง ต่างๆ ที่เคยเป็นวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย รูปแบบประเพณีต่างๆ ที่เคยทำกันมาอย่าง ปกติก็ต้องจัดทำเพื่อให้นักท่องเที่ยวชม เช่น ประเพณีขึ้นปีใหม่ การเดินรำ การ แต่งกายในวันสำคัญ พิธีกรรมต่างๆ แม้ที่อยู่อาศัยของตนเองก็กลายเป็นบ้านพัก ให้กับนักท่องเที่ยวได้พักแรม ทำให้ชนเผ่าคนอื่นสนใจที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว มากขึ้นจึงทำให้วิถีชีวิตของชนเผ่าเปลี่ยนไปมาก โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีแหล่ง ท่องเที่ยวชนเผ่าเป็นที่นิยมมักจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้าไปเที่ยวซึ่งในอนาคต หมู่บ้านของชนเผ่าที่ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวก็อาจจะต้องกลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นได้ ดังนั้นจึงได้สรุปผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ผลกระทบทางสังคม

1. ชนเผ่าได้รับความลำบากต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การ กักขังไก่ สุกร เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชม
2. การทำธุรกิจโฮมสเตย์หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ช่วยให้วิถี การดำรงชีวิตของชนเผ่าคงอยู่ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวนั้นได้สัมผัสกับวิถีชีวิตจริงของ ชนเผ่า
3. ชนเผ่าบางกลุ่ม เปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมเป็นการผลิตสินค้า เพื่อ จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวและการรับจ้างทำงานในเมือง



4. การกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อชนเผ่า เช่น การดู ค่ำ หรือดูถูกเหยียดหยาม อาจส่งผลต่อความรู้สึกทางจิตใจของชนเผ่าได้ เช่น เกิดความรู้สึกต่ำต้อย เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม

5. ชนเผ่าบางกลุ่มมีการเลียนแบบกิจกรรมและวิถีการดำเนินชีวิตจากนักท่องเที่ยว เช่น การบริโภคขนม และอาหารสำเร็จรูป

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

1. ชนเผ่ามีรายได้เพิ่มขึ้น จากค่าเข้าชมและการทำของที่ระลึกขายแก่นักท่องเที่ยว

2. การเปลี่ยนแปลงอาชีพของชนเผ่าจากเกษตรกรรมไปสู่การประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว

ผลกระทบทางวัฒนธรรม

1. การแสดงให้นักท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่า ที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันและชมการแสดงเต้นรำ การตีเหล็ก การจักสาน การปักผ้า เป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่า

2. ชนเผ่าจะต้องจัดประเพณี การละเล่นต่างๆ เพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวชม ซึ่งเดิมจะทำเฉพาะวันสำคัญทางประเพณี แต่ปัจจุบันสามารถแสดงได้ทุกวันเพื่อให้นักท่องเที่ยวชม

3. นักท่องเที่ยวได้เข้ามาชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ จึงทำให้ชนเผ่ายังรักษาวัฒนธรรมของตนเองอยู่ เช่น การแต่งกายชุดประจำเผ่า

4. นักท่องเที่ยวมีส่วนทำลายวัฒนธรรมชนเผ่า เช่น การแต่งตัวที่ไม่สุภาพทำให้เกิดการเลียนแบบ การก่อให้เกิดสังคมบริโภค เช่น การนำขนมมาแจกเด็ก

5. การท่องเที่ยวส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนและศึกษาวัฒนธรรมระหว่างชนเผ่ากับนักท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจโฮมสเตย์

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

1. หมู่บ้านของชนเผ่าที่มีการท่องเที่ยวจะอยู่ในรูปทัวร์ช้าง นักท่องเที่ยวสามารถนั่งช้างเที่ยวป่า จึงมีการอนุรักษ์ป่าไม้และต้นน้ำ

2. สถานที่ท่องเที่ยวที่ต้องการให้รณรงค์เรื่องการดูแลสุขภาพความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ความสะอาดของน้ำดื่มและอาหาร

6.3.2 ความแตกต่างของวิถีชีวิตชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน

ความแตกต่างทางวิถีชีวิตของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายของประเทศไทยและมณฑลยูนนานของประเศจีน

ด้านเศรษฐกิจ

การทำของที่ระลึก จากงานฝีมือของคนในชนเผ่า ทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนานได้จัดทำเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าการจำหน่ายของที่ระลึกจากงานฝีมือของชนเผ่าเป็นแหล่งเสริมรายได้โดยตรงจากการท่องเที่ยวและการให้บริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว (Home stay) ก็เป็นส่วนที่ทำให้เกิดรายได้กับชนเผ่ามาก ซึ่งชนเผ่าทั้งในจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนานต่างประกอบธุรกิจคล้ายคลึงกัน แต่การประกอบธุรกิจลักษณะนี้ อาจส่งผลดีหรือเสียให้กับวัฒนธรรมของชนเผ่าได้เหมือนกัน

ด้านวัฒนธรรม

การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ทั้งการเยี่ยมชมและการพักแบบ Home stay หากมองผลกระทบทางด้านดี ทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ การมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ชนเผ่าจึงมีโอกาสดำเนินการศิลปวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อถ่ายทอดแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สร้างปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชนเผ่ากับนักท่องเที่ยว ทำให้มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองและสามารถถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองให้กับผู้อื่นได้แต่ในขณะเดียวกันผลกระทบทางด้านลบก็อาจเกิดขึ้น เช่น ชนเผ่ามีพฤติกรรมกรรมการแต่งกายเลียนแบบวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวโดยการแต่งกายประจำเผ่าของตนนั้นอาจจะถูกละเลยไป



ด้านสิ่งแวดล้อม

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สมบูรณ์ เช่น ภูเขา น้ำตก ซึ่งอาจทำให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของสถานที่เหล่านั้นเสื่อมโทรมลง ยากต่อการแก้ปัญหา โดยทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนานต่างประสบปัญหาล้ำยกัน

6.3.3 แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวชนเผ่าให้เกิดความยั่งยืน

1. ควรมีการจัดกลุ่มหมู่บ้านที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว แล้วจัดเป็นเครือข่ายเดียวกัน เพื่อป้องกันการแข่งขัน แย่งชิงนักท่องเที่ยว จะทำให้เกิดความแตกแยก ไม่มีความสามัคคี ระหว่างหมู่บ้านหรือระหว่างชนเผ่า
2. การท่องเที่ยวชนเผ่าควรต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน ไม่ใช่เหมือนกับการเข้าชมสวนสัตว์ การมีปฏิสัมพันธ์กันจะทำให้รู้ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวชนเผ่า ควรมีการจัดระบบที่ดีขึ้น มีการรวมกลุ่มชนเผ่า และมีการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของชนเผ่า และให้ความสำคัญโดยเน้นให้รู้จักความหมายของวัฒนธรรมที่สื่อออกมา เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เห็นคุณค่า เช่น การแต่งกายของชนเผ่า ในแต่ละชนเผ่าจะมีความหมาย หรือพิธีกรรมต่างๆ ของชนเผ่า จะแฝงด้วยปรัชญา ความคิดเอกลักษณ์ของชนเผ่า
4. การท่องเที่ยวมีผลทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยการกระทำบางอย่างของ นักท่องเที่ยวทำลายสิ่งแวดล้อมโดยไม่ตั้งใจ หรือตั้งใจกระทำก็ตาม เมื่อชุมชนของชนเผ่าทุกคนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวแล้ว ต้องช่วยกันรักษาสีเขียวของผืนป่าในหมู่บ้านของตนเองและทำงานเชิงรุก อย่าเป็นฝ่ายตั้งรับอย่างเดียว เช่น ขณะปัจจุบันการจัดการดีขึ้นมาก เนื่องจากมีการขนขยะกลับจากสถานที่ท่องเที่ยว
5. ควรมีการจัดอบรมให้มัคคุเทศก์รับทราบหน้าที่ของตนเอง ไม่ใช่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ควรให้นักท่องเที่ยวกระจายรายได้ไปสู่หลายๆ หมู่บ้าน

6. รัฐบาลควรให้ความสนใจ ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือชนเผ่าให้มากขึ้น หากไม่ได้รับความสนใจวิถีชีวิตชุมชนของพี่น้องชนเผ่าก็จะหายไป โดยใช้กลไกของการท่องเที่ยวส่งเสริมวิถีชีวิตชนเผ่าให้ดีขึ้น

7. ผู้นำพาเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ที่เข้ามาในหมู่บ้านชนเผ่าควรเป็นคนที่เป็นชนเผ่าเอง ไม่ใช่เอามัคคุเทศก์ที่ไม่ใช่ชนเผ่า อาจจะทำให้นักท่องเที่ยวได้ข้อมูลที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้

8. ผู้บริหารของสถานศึกษาที่มีชนเผ่า ควรให้ความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่าที่อยู่อาศัยภายในรัศมีของโรงเรียน

6.3.4 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชนเผ่า

นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่าจังหวัดเชียงรายมีความสะดวกในการหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว สะดวกในการเข้าชมและการบริการยานพาหนะในการเดินทางมีเพียงพอ มั่นใจในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งจังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่าที่ยังคงเป็นธรรมชาติที่สวยงาม มีศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่น่าศึกษา ประกอบกับการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชนเผ่าเป็นอย่างดีและชนเผ่ามีอัธยาศัยไมตรีที่ดีงาม จึงทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมีความประทับใจในศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่า และมีความต้องการที่จะเดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวชนเผ่าแหล่งต่างๆ เพื่อเรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมชนเผ่าอย่างต่อเนื่อง

6.3.5 แนวทางและผลจากการแก้ไขผลกระทบของชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง

พื้นฐานดั้งเดิมด้านสังคมของชนเผ่าประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านทำให้ชนเผ่ามีการเปลี่ยนแปลงอาชีพด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายได้ที่ดีกว่าทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอาชีพคล้ายกัน อาจเป็นผลมาจากชนเผ่ามีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น โดยรัฐบาลของมณฑลยูนนานมีบทบาทสำคัญ มีนโยบายรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้



ดังนั้นจังหวัดเชียงราย ก็อาจแก้ปัญหาในรูปแบบเดียวกันได้ ปัญหาสังคมที่สำคัญ คือ ปัญหายาเสพติด โสเภณีและการค้ำคูนนักท่องเที่ยว ส่งผลให้หน่วยงานองค์กรต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนานต่างเร่งระดมแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน

ด้านเศรษฐกิจ รายได้จากการท่องเที่ยว เป็นรายได้ที่มีมูลค่าสูงทางด้านเศรษฐกิจ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งเชียงรายและมณฑลยูนนานก็คล้ายคลึงกัน เช่น การขัดแย้งผลประโยชน์ระหว่างชนเผ่าและผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ดังนั้นภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรต่างๆ ควรมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา บริหารจัดการ การท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ด้านวัฒนธรรม จากผลกระทบทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้เชื่อมโยงส่งผลกระทบต่อทางด้านวัฒนธรรม โดยชนเผ่าลดความสำคัญทางศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ส่งผลให้ชนเผ่ามีคุณธรรมและจริยธรรมน้อยลง การแก้ปัญหาดังกล่าวอาจทำได้โดยการปลูกจิตสำนึกให้กับคนรุ่นใหม่ ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ชนเผ่าอาจถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมและรักษาไว้ต่อไป

ด้านสิ่งแวดล้อมในจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนานมีสภาพปัญหาการทำลายธรรมชาติที่สมบูรณ์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาอาจทำได้โดยปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวให้เห็นคุณค่าของธรรมชาติและควรมีกฎหมายบังคับที่มีบทลงโทษที่ชัดเจนและส่งเสริมให้ชนเผ่ารักษาสภาพแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

6.3.6 แนวทางการสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง

1. แนวทางการสร้างความร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวชนเผ่าในจังหวัดเชียงรายใช้กลไกของผู้นำชุมชนและการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน สร้างจิตสำนึกภูมิปัญญาของ

ชนเผ่าและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อดำรงรักษาไว้ตลอดไป ส่วนมณฑลยูนนานใช้กลไกของภาครัฐโดยมีการออกกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการปกป้องรักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้ หากทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน นำวิธีการและกลไกที่แตกต่างกันมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน อาจส่งผลดียิ่งขึ้นในการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2. แนวทางที่ทำให้เกิดความยั่งยืน จังหวัดเชียงรายใช้วิธีการให้ความรู้ โดยสถานศึกษาของภาครัฐ มีบทบาทสำคัญ สนับสนุนงบประมาณและจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาผลกระทบทางการท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว ส่วนมณฑลยูนนานใช้องค์กรเอกชนสนับสนุนงบประมาณและดำเนินกิจกรรม ทั้งการปลูกจิตสำนึกให้ชนเผ่าอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และซ่อมแซมบูรณะแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น หากทั้งจังหวัดเชียงรายและมณฑลยูนนาน ได้ร่วมเรียนรู้และนำวิธีการมาปรับใช้ อาจทำให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

6.4 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจังหวัด

เชียงราย : กรณีศึกษาเปรียบเทียบกับเชียงรายกับนครคุนหมิง

(ปรมินทร์ อริเดช และคณะ, 2549)

ในปัจจุบันการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งเป็นการจัดการโดยรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน บทบาทของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหรือที่เรียกว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วและในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตเป็นเครือข่ายมากขึ้น รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบที่ถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการที่มีศักยภาพ เพราะชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับผลจากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยตรงไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนต้องเข้าไปมีบทบาทในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจ



ชุมชนของคนในท้องถิ่นด้วย ลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สำคัญ คือ ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวเป็นการนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

ในจังหวัดเชียงรายที่ผ่านมาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลายรูปแบบ และการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวก็มีความหลายระดับ แต่ละรูปแบบ แต่ละระดับก็มีผลสำเร็จที่แตกต่างกัน จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการเข้าไปศึกษาระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป และควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอนุภูมิภาคน้ำโขง เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

6.4.1 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ส่วนการดูแลรักษาประเพณีของชุมชนและการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง

และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนบ้านขี้เหล็ก ชุมชนบ้านผาเสด็จ

ชุมชนบ้านกระเหรียงและชุมชนบ้านถ้ำปลาแล้ว พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านห้วยชี้เหล็ก มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ซึ่งต่างจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านห้วยชี้เหล็ก มีจุดเริ่มต้นในการดำเนินงานมาจากบุคคลในชุมชนที่มีความต้องการและสนใจในการจัดการโดยชุมชนเอง จนสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบให้กับหมู่บ้านอื่น จึงทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมาก

6.4.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการที่หน่วยงานทางภาครัฐบาลได้มีการให้ทุนในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งผู้ทำวิจัยก็มักจะนำเอาผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยในการทำวิจัยนั้นและด้วยความร่วมมือขององค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนจึงได้รับการสนับสนุนการพัฒนาและช่วยเหลือให้เกิดการจัดการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งได้จากการเลือกตั้งและสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสมัครใจ

6.4.3 ระบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงรายประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ๆ 2 ส่วน คือ **ส่วนที่หนึ่ง** เป็นการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งจะทำให้การสนับสนุนกลุ่มจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ด้วยการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนการวิจัย การตลาดหรือนักท่องเที่ยวให้กับกลุ่มท่องเที่ยวและให้การช่วยเหลือในการพัฒนาพื้นที่ **ส่วนที่สอง** เป็นหน่วยงานภายในชุมชน ประกอบด้วยคณะกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นบุคคลภายในหมู่บ้านและคณะกรรมการท่องเที่ยว



จะมีเลขานุการของคณะกรรมการและจะมีผู้นำทางวัฒนธรรม เป็นเสมือนกลุ่มที่ปรึกษาของคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ภายในคณะกรรมการท่องเที่ยวจะแยกเป็นกลุ่มงานต่างๆ

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของนครคุนหมิงมีระดับการทำงานที่สนับสนุนกันอยู่ 3 ระดับ คือ 1) ระดับรัฐบาลของมณฑล โดยเข้ามามีส่วนร่วมในระยะที่ 2 ของงานวิจัย ด้วยการส่งบุคลากรของมณฑลเข้ามาช่วยในการเป็นที่ปรึกษาและร่วมพัฒนาในแต่ละพื้นที่ ทั้งการพัฒนาคนที่เป็นชนกลุ่มน้อยและการพัฒนาสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ 2) ระดับรัฐบาลท้องถิ่น จะทำงานประสานงานร่วมกับระดับรัฐบาลของมณฑลกับระดับหมู่บ้าน ในเรื่องของการดูแลและสนับสนุนการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารให้บุคคลภายนอกรับรู้และเข้ามาเที่ยว งานด้านวัฒนธรรม งานของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มสตรีและกลุ่มเกษตรกรรม และ 3) ระดับหมู่บ้าน จะต้องดำเนินการตั้งตั้งแต่ขั้นต้นแรก คือ การเริ่มทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังจะร่วมกันทำ ร่วมกันระดมความคิดเห็นผู้พัฒนาเปิดใจรับการเรียนรู้จากคณบดีนักวิจัยและบุคลากรจากรัฐบาลท้องถิ่น รัฐบาลของมณฑล ร่วมกันสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสร้างพิพิธภัณฑ์ จนถึงขั้นตอนการร่วมกันบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและจัดการได้ด้วยชุมชนเอง

เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนระหว่างจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของจังหวัดเชียงรายเป็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เริ่มต้นด้วยการได้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากหน่วยงานภาครัฐบาลแล้วเกิดการดำเนินการต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน ส่วนนครคุนหมิงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเริ่มต้นจากการได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยเช่นเดียวกันแต่ได้แหล่งทุนจากภาคเอกชนของต่างประเทศ แล้วเกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของภาครัฐบาล ชุมชนในจังหวัดเชียงรายเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งเกิดจากการสมัครใจ